

THE DUTCH DICKENSIAN

Box

Volume XXX, voorjaar 2010, No 70.

**The Dutch Dickensian is een uitgave van
The Haarlem Branch of the Dickens Fellowship**

ISSN 0167-8388

COLOFON

The Dutch Dickensian is het officiële tijdschrift van the **Haarlem Branch**. De Haarlem Branch ,opgericht in 1956, is Branch 142 van The Dickens Fellowship.

Secretariaat van de Haarlem Branch:

Mr. Pieter de Groot, Kanaaldijk 81,1454 AC, Watergang.

De contributie voor lidmaatschap van de Haarlem Branch bedraagt voor 2010 €25,- ; een familie lidmaatschap bedraagt €35,-. Het verenigingsjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

Van de bezorging.

Leden van de Haarlem Branch kunnen The Dutch Dickensian ter vergadering uitgereikt krijgen.

Bezorging per post, aan het huisadres, voor leden van de Haarlem Branch, bedraagt €7,50, te voldoen vóór 1 februari van het lopende verenigingsjaar.

Voor niet leden van de Haarlem Branch bestaat de mogelijkheid om zich voor €17,50 jaarlijks, te voldoen vóór 1 februari van het lopende verenigingsjaar, te abonneren op The Dutch Dickensian. De bezorging geschiedt dan per post aan het opgegeven adres.

Voor bezorging aan huis of opgegeven adres dient het benodigde bedrag bijtijds over te worden gemaakt op bankrekening ABNAMRO 432147330 ten name van dhr. A.V.Vroom, Finsterwolde.

Correspondentie adres voor de bezorging per post: A. V. Vroom, Goldhoorn 17, 9684 XP Finsterwolde.

Vervolg aan de andere binnenzijde omslag.

Inhoudhoudsopgave

Van de Redactie	2
Van de Voorzitter.....	4
Van de Secretaris.....	4
To the Dickens Fellowship, door Karla Boschma.....	9
To the Immortal Memory, door Pieter de Groot.....	10
Realism and Reality in Dickens's Characters: Dickens seen through the eyes of Dutch writers, door Jan Lokin.....	11
“When Found, Make a Note of it”: Dickens in Detail, door Wim Tigges.....	22
Dickens EN Nederland, door Ton Vroom.....	33
A Drop of Comfort or a Pool of Ruin, door Liesbeth van Aalst.....	39
7 februari 2010, Haren.....	43
When Found.....	44
Agenda.....	44
Twee Luie Leerlingen, door Uwe Steinhäuser.....	45

Geachte Lezer van The Dutch Dickensian,

Voor u ligt het eerste nummer van 2010, het jaar waarin The Pickwick Papers het boek 'of study' is. Er zal dit jaar de nodige aandacht aan gegeven worden. In dit nummer is veel ruimte gegeven aan de wijze hoe Charles Dickens in Nederland ontvangen is en wat hij te weeg heeft gebracht. Indien u een en ander leest zult u ongetwijfeld tot de conclusie komen dat u met dit nummer een redelijk compleet overzicht in handen hebt, inclusief de verwijzingen, van wat er zo allemaal over Charles Dickens in Nederland verschenen is. Dit leidt, gecombineerd met de aandacht voor de Pickwick Papers, natuurlijk direct tot de schrijver, vertaler en Founding Father van de Haarlem Branch van The Dickens Fellowship: Godfried Bomans. Hij heeft tenslotte niet voor niets juist dát boek vertaald voor de 34 delige uitgave van Dickens's Werken in de Prisma serie.

Maar er zijn ook eerdere uitgaven. Een alleraardigste is "The Topical Edition of the Pickwick Papers" die door Chapman & Hall in 1909 is uitgebracht. Topical Edition, with 43 original illustrations and 223 additional pictures of characters and places, curious topical allusions, references and analogies, and facsimiles, annotated by C. van Norden, 2 vols, thick, 8vo, cloth gilt, 15s. Kom nu daar maar nog eens om!

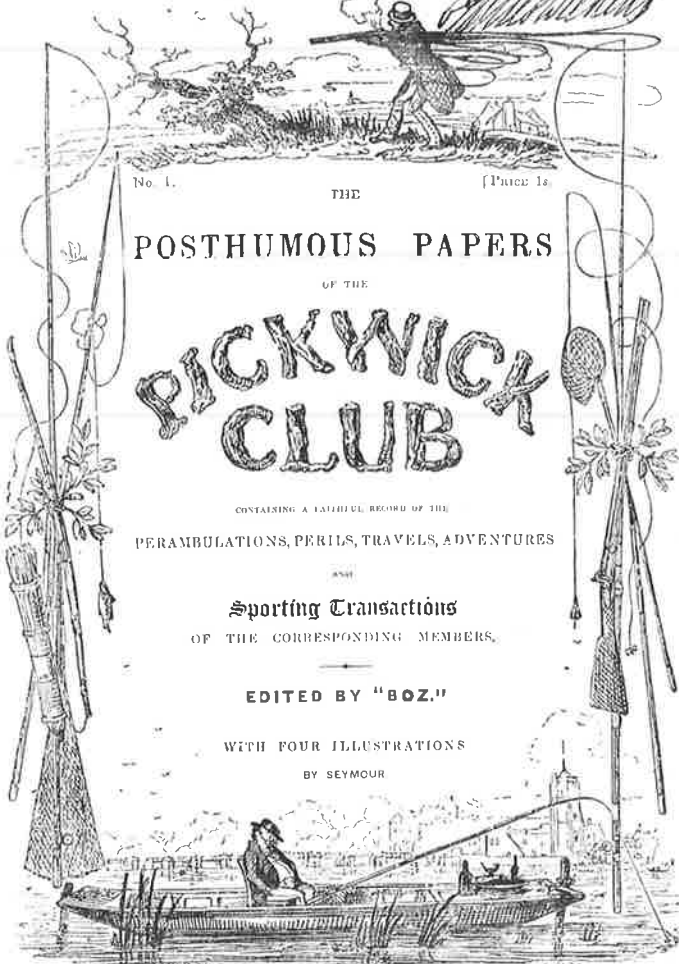
Natuurlijk ook schitterend is zo'n groen boekje, ze zien er eigenlijk altijd blauwig uit, maar dat is de Tijd. De meest aandoenlijke omslag is die waarop Charles Dickens de opdracht aan zijn schoonzusje Mary schreef. Ieder die ooit een verlies heeft meegemaakt weet dat je het over ervóór en erna hebt, dit omslag is van ervóór. Het maakt deel uit van de Doughtystreet verzameling, maar al meer dan honderd jaar geleden is het tot een mooie copie gemaakt, vandaar de afbeelding. Het is in trotse hand geschreven door iemand voor wie daarna altijd anders zou zijn, het is de hand van iemand die weet dat hij steengoed is en weet dat zulks herkend en erkend is.

Mooi is ook om een uitgave in handen te houden uit 1837 waarvoor materiaal, de maandelijkse boekjes, is gebruikt om het tot een boek in te binden. Daar kun je als het om de eerste drukgangen gaat zulke aardigheidjes in tegenkomen als: Sam Veller boven de deur van het etablissement waar Stiggins wordt uit geknikkerd. Of neem de prenten van Buss die daar in staan, een beetje onbeholpen gemaakt, en je begrijpt waarom Dickens hem wel mocht maar zijn diensten niet langer behoefde. Of wanneer je naar de eerste platen van Phiz (dat een onomatopoe is) kijkt en dan in bijna verdwenen lettertjes N.E.M.O ziet staan. Maar dat zijn uiterlijkheden.

Het belooft veel voor dit jaar. De dag in juni is nog niet ingevuld maar de redactie kijkt nu al uit naar een boeiende dag in de sfeer van een Pickwickiaans gebeuren. Dat de kruiwagens mogen rollen!

NB De redactie heeft vernomen dat de zomer bijeenkomst van de Haarlem Branch in het teken van de Pickwick Papers zal staan. De redactie nodigt u uit om uw bevindingen over de Pickwick Papers vóór 2 mei 2010 op te sturen naar het redactie adres zodat uw visie in het zomer nummer verwerkt kan worden.

Mary Hopath from her work off
Pickwick Club

No. 1. THE [Price 1s.]

POSTHUMOUS PAPERS

OF THE

PICKWICK CLUB

CONTAINING A FAITHFUL RECORD OF THE PERAMBULATIONS, PERILS, TRAVELS, ADVENTURES

AND

Sporting Transactions OF THE CORRESPONDING MEMBERS.

EDITED BY "BOZ."

WITH FOUR ILLUSTRATIONS

BY SEYMOUR

LONDON: CHAPMAN & HALL, 186, STRAND.

ORIGINAL PICKWICK COVER

(With Dickens' Autograph)

Geachte Dickensian,

Ik ben een ‘Neo-Dickensian’ verklaarde William Boyd, auteur van onder meer *A Good Man in Africa*, *Any Human Heart* en *Bamboo*, in een interview met de Wall Street Journal. Zijn nieuwste roman *Ordinary Thunderstorms* heeft volgens Boyd ‘a Dickensian cast of characters—predators and prey, tycoons and paupers, charlatans and stooges—orbiting one another in the mean streets of London’ en een lijk in de Theems.

Ik ben geen ‘Neo-Dickensian’ heb ik na ampele afwegingen besloten. Ik ben geïnteresseerd in de werken van Charles Dickens en in zijn leven. En vooruit, ik heb een zekere interesse in Victoriaans Engeland waar Dickens onlosmakelijk mee verbonden is.

Als ik aan ‘Neo-Dickensian’ denk dan vrees ik de kerstfestivals, de braderieën in klederdracht, de 712^e verfilming van de Christmas Carol.

Het is alsof ieder kiekje van een zonnebloem direct met Van Gogh geassocieerd moet worden, nog sterker: Van Goghiaans is.

Shakespeare en Dickens moeten strijden om de eerste plek in de competitie ‘bekendste ongelezen auteur’. Voor alle mensen die schattige jongetjes in oude klofjes willen zien tapdansen, die door kunstsneeuw wadend de geur van cake en warme wijn willen opsnuiven, die Scrooge in 3-D door de lucht willen zien vliegen, die in een Pickwickian kostuum koffie drinken uit een mok met een afbeelding van diezelfde illustere man, die menen dat de film beter was en een boek met meer dan vijf (hoofd)personen ‘een uitdaging’, voor al die mensen is er het ‘Neo-Dickensialisme’.

Ik beschouw mezelf maar als een ‘Dickensian’, onderscheidend doordat hij Dickens daadwerkelijk léést. En sinds ik de biografie van Michael Slater heb gelezen met meer plezier dan ooit. Slater’s kennis van ieder detail van Dickens’s werken en leven, en zijn vermogen die twee te combineren, hebben Dickens weer teruggebracht in zijn werken.

Na lezing van zijn biografie kan je weer helemaal opnieuw beginnen, nu met onmisbare voorkennis. Een groter tribuut had Dickens zich niet kunnen wensen. Voortleven in zijn werken, zo wilde Dickens het in zijn testament en zo geschiedde. Na een koude winter volgt een mooi voorjaar.

Martijn David
President

Kort verslag van de 222ste vergadering van The Dickens Fellowship Haarlem Branch.

In een geladen Trou Moet Blijcken verzamelden zich 54 leden. De president heet ons allen welkom en stelt dat de opkomst als vanouds overweldigend is.

De secretaris deelt mee dat onze leden mevrouw Samson en de heer Jaspers hebben opgezegd. Verder dat ook dit jaar de menu kaarten zijn versierd door de familie De Munnik, want alleen in Enkhuizen is kinderarbeid nog toegestaan, hoewel aan deze

verworvenheid de laatste tijd door democratische krachten wordt gemorrelt. Ook meldt hij dat er na de lezing de mogelijkheid bestaat om een exemplaar van Michael Slaters' biografie aan te schaffen en deze door de auteur te laten signeren.

De penningmeester spreekt over de voordelen van het vooruit betalen van de contributie. Het zou volgens hem goed zijn voor het geweten en ook de spijsvertering vervorderen.

De editors melden een nieuw nummer van The Dutch Dickensian en ook nog in de nieuwe vorm. Zij zijn de hele middag al druk bezig geweest om leden te pressen tot het nemen van een postabbonnement. De heer Vroom is blij dat de heer Slater er is. Hij kwam eens een ander boek van hem tegen, "An Intelligent Person's Guide to Dickens", en dacht dat is iets voor mij, maar dat bleek tegen te vallen.

Dan roept de president zijn voorganger, de heer Ferdinandusse, naar voren om de Percy Fitzgerald Award in ontvangst te nemen. De heer Ferdinandusse is "moved and flabberghasted" en begint zijn dankwoord bij zijn ouders maar onmiddellijk grijpt de president in en dreigt de Award weer in te nemen als hij niet onmiddellijk weer gaat zitten, want we hebben vanavond een druk programma.

Vervolgens geeft de president het woord aan de spreker, professor Michael Slater. Die begint te stellen dat het allemaal de schuld is van Yale University. Zij hadden hem voorgesteld een biografie te schrijven want zelf was hij er nooit aan begonnen. Ten eerste vond hij het "the enterprise of a madman" om na de biografie van Peter Ackroyd aan een biografie over Dickens te beginnen en ten tweede had hij eigenlijk niets nieuws te melden. Dit wilde hij ook tijdens een vooral vloeibare lunch aan hen mee delen maar toen hij weer bij zinnen kwam had hij twee contracten getekend. Dat leek nog niet zo'n probleem want een vriend had al gezegd dat ze waarschijnlijk niet verwachten dat hij het boek ook daadwerkelijk zou schrijven, maar de Amerikanen kenden deze theorie niet en hadden aangedrongen. Hierna gaat Slater in op het schrijven van een biografie van Dickens in het algemeen; waar hoort die over te gaan. Natuurlijk over het verleden van Dickens in the "blacking factory", want je kunt niet over Dickens schrijven als je dat er niet in hebt. Het tweede grote onderwerp is altijd Ellen Ternan, ook dat hoort in iedere biografie. Zo is het nu eenmaal. De brieven van Dickens daarentegen zijn niet echt onthullend dus daar valt weinig uit te halen. Een biograaf moet verder wel enig idee hebben welk speerpunt hij neemt. Ackroyd bijvoorbeeld, naast John Foster en Edgar Johnson één van de grote biografen van Dickens, had als speerpunt de grote acteur die Dickens ook was. Er is echter al zoveel over Dickens geschreven dat het moeilijk is om een nieuwe opening te vinden. Slater gaat in zijn biografie vooral in op de grote variatie en (speel)ruimte die Dickens ten volle gebruikte in zijn werk. En daarnaast zijn tomeloze inzet waarover Chesterton eens opmerkte dat ieder ander na een half jaar in een rolstoel zou zijn beland. Dickens was altijd bezig. Tijdens het schrijven van Bleak House werkte hij ook nog aan zo'n 25 artikelen, was de hoofd redacteur van zijn weekblad, deed aan de caritas, etc. Ook volgde Dickens de actualiteit goed en verwerkte deze in zijn romans, net als persoonlijke (jeugd) ervaringen. Spreker geeft een voorbeeld uit Dombey and Son waarin Florence wordt afgewezen door haar vader, net als Dickens indertijd door zijn moeder. Dickens had een sterke hang naar het groteske, het macabere, de dood in allerlei bizarre vormen. Spreker geeft als één van de voorbeelden de vele houten benen die in het werk van Dickens voorkomen;

dingen die levend leken maar het niet waren. Zijn fantasie werkte het beste als het om het macabere ging. Biografieën eindigen altijd met de dood van de hoofdpersoon, zo stelt Slater, je kunt de lezer niet verrassen met een onverwachte afloop. Dat brengt hem meteen op een ander onderwerp dat in biografieën van Dickens behandeld wordt, namelijk waar stierf hij: thuis of in het huis van Ellen Ternan.

Spreeker sluit af met het voorlezen van een gedeelte uit de biografie waaruit blijkt dat Dickens zwaar heeft geleden onder zijn ongelukkig huwelijk en zijn falende kinderen.

Waarna er vragen zijn:

De president, die inmiddels spreker ook wil scharen in het rijtje van de grote Dickens biografen, wil weten of Dickens voor hem is veranderd; na al dat lezen van en over Dickens en al die lezingen die hij over het onderwerp heeft gegeven. Spreker antwoordt dat hij in de loop der tijd inzicht in heeft gekregen hoe Dickens zijn eigen carrière heeft gemanaged en dat hij daardoor nog meer bewondering voor hem heeft gekregen.

De penningmeester: vraagt over het beroemde schilderij Dickens' Dream, is dat een onvoltooid doek of juist niet. Is alles wat daarop wordt afgebeeld nu het product van fantasie of observatie. Spreker meent van beiden en geeft als voorbeeld Mrs. Mowcher, de dwerg en schoonheidsspecialiste in David Copperfield, die hij ontmoette daarna verwerkte in het boek.

De heer Van Steynen wil weten of Dickens zijn dood wellicht voorzag. Spreker vindt dit een interessante vraag want hij had voldoende waarschuwingen gehad, vooral gedurende zijn laatste voorlees tour langs de zalen in het land. Hij had ook een nieuwe clause in zijn contracten gezet die rekening hield met zijn dood en een ook nog een codicil aan zijn testament toegevoegd.

De heer Butler vraagt of het Staplehurst ongeluk Dickens zijn opstelling met betrekking tot de dood dramatisch heeft veranderd. Spreker acht dit mogelijk.

De president dankt professor Slater waarna die begint een enorme stapel boeken te signeren.

Waarna wij aan tafel gaan.

De komst van onze gast heeft bij de heer Kabel herinneringen losgewoeld over een barre tocht in 1969, vanuit het midden des land naar Haarlem, vergezeld van een fles jenever, met als enig doel de heer Slater te ontmoeten.

De heer Ferdinandusse deelt ons mee dat hij jaren geleden voor zijn Dickens collectie een aantal boekenkasten had aangeschaft. In de kast met de biografieën was nog een ruimte ter grootte van deze biografie open. Hij dankt de schrijver voor de medewerking.

Ook de heer Jacobs heeft een boekenkast en ook al de biografie maar moet wachten tot mevrouw deze uit heeft; en het is een dik boek.

De heer De Landtsheer, die zijn missiewerk op het Drentse platteland onverdroten doorzet en nog onlangs uit een kookpot wist te ontsnappen, meldt ons trots dat er daar een gehucht bestaat waarvan 1% van de inwoners aan Dickens doet.

De heer Kooiman heeft het over de oude Scrooge en de nieuwe en vraagt zich af waarom het toch zo moeilijk is om te veranderen waarop hij in vertwijfeling weer gaat zitten.

Waarna wij toe zijn aan de toasts.

Zoals gebruikelijk brengt de spreker de toast uit op de Haarlem Branch. De heer Slater probeert zich te herinneren hoe vaak hij al niet te gast was bij ons. Dat blijkt niet mee te vallen, twaalf maal maar liefst, inclusief twee conferenties. In het jaar 1987 zelf twee keer waardoor de indruk ging ontstaan dat hij hier woonde. Na de contractueel verplichte opmerking dat de Haarlem Branch “very lively” is, vervolgt hij met de opmerking dat er in Engeland veel over ons wordt gesproken. Voor wij hier onze conclusies uit kunnen trekken verzoekt hij ons het glas te vullen en te drinken op onze Branch.

Mevrouw Boschma, die de toast uitbrengt op The Dickens Fellowship, verhaalt ons over haar entree in de Branch. Ze was eerst wat huiverig omdat zij meende dat het om “a grand affair with famous people” ging maar dat bleek lelijk tegen te vallen. Echter ontsnappen bleek niet meer mogelijk. Inmiddels is zij er aan gewend en vindt dat er een fantastische atmosfeer hangt en heft graag met ons het glas op The Dickens Fellowship.

Tot slot spreekt de secretaris, geprest door zijn mede bestuursleden, de Immortal Memory uit.

Hij heeft het over het gevoel van permanente euforie dat iemand moet hebben als die nog niet alle werken van Dickens heeft gelezen. Want denk eens aan dat vooruitzicht. Tevens vraagt hij zich af of het voor een lezer voldoende kan zijn alleen Dickens te lezen. Via de bibliotheek van Mr. Micawber en “Travels with my Aunt” van Graham Green komt hij uit bij “The man who loved Dickens” van Evelyn Waugh en vervolgens terug bij Dickens om te besluiten met de stelling dat een strikt dieet van Dickens een ieder goed zal doen. Waarop wij nogmaals het glas heffen, nu op de Immortal Memory of Charles Dickens

Na het traditionele applaus voor de staf besluit de president de bijeenkomst besluit met de opmerking dat het buiten wel eens frisjes kan zijn.

Mededelingen:

De datum van de zomer bijeenkomst van de Haarlem Branch is nog niet bekend.

Ons Book of Study is dit jaar The Pickwick Papers.

In 2010 nog geen verhoging van de contributie, dus: € 25,- per lid en € 35,- voor een paar. Aan acceptgiro kaarten doen wij niet. In het briefhoofd staat het rekeningnummer.

Vanaf dit jaar kunt u een abonnement via de post nemen op The Dutch Dickensian. Kosten per jaar, voor vier nummers: € 7,50 voor leden en € 17,50 voor niet leden. U kunt zich aanmelden bij de heer A.V. Vroom, Goldhoorn 17, 9684 XP Finsterwolde, of via email:

thedutchdickensian@gmail.com

Van ons overleden lid Stella Klok is postuum een dichtbundel verschenen bij uitgeverij Liverse, getiteld: “Eindeloze Nachten”.

In Waterstone in Amsterdam is maandelijks een bijeenkomst van de “Classic Fiction Book Group”. Belangstellenden kunnen zich aanmelden via telefoonnummer 020-638 3821. Vragen naar Timothy Butler.

Verder is ene Paul Lewis bezig met de *Woman in White*, de succesroman van Dickens' vriend Wilkie Collins. U kunt meelesen als u wilt. Hij schrijft hierover het volgende: “Remember you can follow my progress in creating this original version – and read what Wilkie and Dickens were doing day by day on twitter.com/thewomaninwhite where there is lots of news (almost) every day”.

Herhaalde oproep

In samenwerking met het Noord Hollands Archief is het bestuur doende om The Dutch Dickensian te digitaliseren en on line beschikbaar te maken. De wet op de auteursrechten gebiedt ons een uiterste inspanning te doen om allen die bijdragen hebben geleverd middels artikelen, te benaderen met de vraag of zij hiermee akkoord gaan. Vandaar dat we deze oproep herhalen. Als dit voor u geldt en u maakt bezwaar, wendt u zich dan tot de secretaris.

Conferenties in 2010 (informatie bij uw secretaris)

- Dickens symposium in Aix en Provence (Frankrijk) van 3 t/m 6 juni
- Dickens seminaar in Saarbrücken (Duitsland) van 10 t/m 12 juni
- Annual Conference in Eastbourne van 21 juli t/m 25 juli, informatie te vinden op www.dickensfellowship.org/eastbourne

London Calling

Het is weer eens ouderwets onrustig in London want de bicentenary nadert. Getuige ook het onderstaande bericht:

“On 3 November 2009 the **Charles Dickens Museum**, Mayor of London Boris Johnson and Film London announced plans for **Dickens 2012** – a major celebration of events and activities to mark the bicentenary of literary giant Charles Dickens. **Dickens 2012** was unveiled as the biggest commemoration of the author yet. www.dickens2012.org”

Daarnaast is men er in geslaagd een grote som geld binnen te halen:

“The Charles Dickens Museum has secured funding of £99,000 from the Heritage Lottery Fund (HLF) to develop plans for *Great Expectations*, the Museum’s major redevelopment project. *Great Expectations* will establish the Charles Dickens Museum as Britain’s most accessible and inspirational literary house museum. The project will increase space for the interpretation and housing of the collections by 100%, introducing state-of-the-art facilities to preserve the collections for the enjoyment of future generations. In the adjacent property, which is owned by the Museum, a new visitor centre with study facilities and teaching rooms for the National Dickens Library and Archive will be created. The project also promotes Dickens’s cultural and social legacy through a comprehensive activity programme to mark the bicentenary of the author’s birth in 2012”.

To the Dickens fellowship Karla Boschma

It was Christmas Eve 1962 was when I first started to read *Dombey and Son*, fell in love with many of the characters, and started a life long love affair with the works of Charles Dickens. I was 7 years old...

In the years that followed I read and reread most of the novels, understanding them better as I grew older ofcourse, and Dickens remained, and remains, my favourite author.

I had heard about the Dickens Fellowship and the Haarlem Branch, but never ever considered joining. This was not because, like Groucho Marx once said "I wouldn't join a club that would have me as a member", but because from what I read about it it was quite a grand affair, with famous people, so why would they want ME to join?

It must have been around 1978 or 79 that I first visited the Dickens House Museum in Doughty Street, enjoying it very much, and staying for quite a while. When I was buying some cards, bookmarks and stuff like that, an elderly lady asked me where I was from, mentioned the Haarlem branch and told me I should join. I gave her my reasons for not doing so. She ordered me to join. Did I tell you she was quite a forcefull old lady? I refused, but she wouldn't take no for an answer, and I didn't get to leave before I gave my name and adress.

Escaping, I figured that that was the last I'd ever hear about it..

I couldn't have been more wrong! Within weeks I received an invitation, followed by a frantic phonecall from mr Keene, the then secretary, who was quite clearly under strict orders from London that I was not to escape...

When I duly arrived at the Rusthoek, he immediately seated me safely between Nel Wiener and his wife (who gave me quite a jolt by declaring that she didn't like Dickens, but well, she was married to this guy...it took me some time to realise she meant mr Keene), and kept asking me every half hour if I was enjoying myself.

I was. Immensely. So much so that not only I have been coming here ever since, but dragged some of my family over too! My little nephew over there wasn't even born when he first attended...

In those three decades I have enjoyed listening to many interesting speeches, from very learned to the most wonderfull chinese metaphysics, met a lot of lovely people, made some wonderfull enemies (mr Klok has fled to Lisbon for the occasion), but most of all, enjoyed that most congenial, warm, welcoming atmosphere of the Fellowship, so often reminiscent of the atmosphere of the novels we all so greatly admire.

So mr Keene was absolutely right, when he assured me: "my dear, we are not as bad as we seem"

So it is with many thanks to that elderly lady in London, that I have the honor of asking you all to raise our glasses once more to that wonderfull institution, may it go on forever: the Dickens Fellowship!

To The Immortal memory Pieter de Groot

Mr. President, dear Dickensians,

When I was over in Ireland, recently, I met in a public library a man with one of Dickens his novels under his arm. David Copperfield it was, if I remember correctly. I congratulated him with his selection: "an excellent choice, sir, that will carry you through the dreary and dismal evenings".

The weather in Ireland, you must know, is usually dreary and dismal, so I couldn't go wrong there with that last remark.

We got talking and he told me he had so far read five novels of Dickens and was determent to read them all. I envied him in a certain sense. For think about it, that there are ten of Dickens' novels you haven't yet read. Think about what is still to come, the pleasures still in store for you. Just imagine.

I remember when I first started to read Dickens. David Copperfield it was and when I had finished it, I picked up another of his novels, and so on, till I had read them all. I went to Scotland that summer and stayed in my hotel room for a full day for I had to finish Bleak House. That day was the only day that year that the sun shone in Scotland and the landlord urged me to come out and enjoy myself. I answered that I was enjoying myself and not to bother me anymore. The landlady, looking really worried, asked if I needed to see a medical man but I quoted Dickens' famous last words (as the tradition will have it), "no doctors".

As you may have noticed by the way, I am a fervent visitor of countries with awful weather. They attract me like a burning lamp in the night attracts moths. They make me feel at home. The lovely thing with reading Dickens is, that you can read his novels again and again, and you will discover, every time you re-read them, new turnings, new insights, new perspectives, all that you've missed the first time, or the second time, when you read the book. Only a short while ago we had the pleasure of hearing Dr. Tigges talk to us about details in Dickens. He gave us some examples how well Dickens choose the right words, how much there is to see in the text. The words he uses are carefully picked. By Dickens, the plotlines may wander off a bit now and then, but the details are so well thought through.

Now let me put a question to you: is it enough for one to just read Dickens and ignore all other writers? Can one live on a strict diet of Dickens alone. (well, with exception of the fine book our honoured guest wrote off course, one has always to be polite to guests, besides, it's about Dickens)

Are there here among us tonight whom confine themselves to Dickens alone.

They enjoy off course a practical point. They can do away with all the other books, collected through the years. So, just think about the enormous amount of space you will have left in your library after disposing of them. It will be shrunken to the dimensions of Mr. Micawber's library. For he could place all his books in one little chest of drawers, and still called it his library. But, as we know, it all went wrong with Mr. Micawber's library. When he had to sell his possessions, the books went first. Brought to an old bookstall on City Road by David Copperfield, and sold for whatever they would bring. Copperfield describes the keeper of the bookstall like this: "He used to get tipsy every night. More than once, when I went there early I

had audience with him in a turn-up bedstead, with a cut in his forehead or a black eye, bearing witness to his excesses overnight, I am afraid he was very quarrelsome in his drink”.

Last month I read Graham Green’s “Travels with my Aunt”. This confession rules me out of the ‘strictly Dickens department’, you’ll understand that. The father of one of the leading characters, Henry Pulling, confined himself to the works of Sir Walter Scott. His theory was that once he had finished with the last novel he had forgotten what was in the first and could easily start all over again. So why bother with other writers. The man was what you may call ‘a ladies man’, and if you read about all his adventures, one can wonder how he had time left to read at all, let alone the complete works of Scott and then start reading it all over again.

And there is that short story of Evelyn Waugh, called “The man who loved Dickens”. Set in the Amazon, where the lost traveller Mr. Hasty finds refuge with a Mr. McMaster, who lives in the jungle. The only books McMaster has are the complete works of Dickens. The problem for him is that he can’t read. So he suggests to Hasty that he reads Dickens to him while they wait for the search party that Hasty trusts, will come some day. But as time goes by, Hasty is still reading Dickens to McMaster. One day he finds a scrap of paper between the pages of one of the books with the single word “Help”. Left there by his predecessor. And when the search party finally arrives, Hasty is drugged by McMaster, who tells them that Hasty has tragically died, shows them the grave of Hasty’s predecessor and gives them Hasty’s watch as a remembrance. When Hasty awakes, he is left with McMaster and a strict diet of Dickens. Without his watch, but then again, who needs a watch when one isn’t going anywhere. Who needs a watch when reading Dickens. Just read on!

Now should we answer that question that I put up, about if it is wise to read just Dickens.

No, let’s not answer it. Not tonight at least. For tonight it isn’t really a relevant question. We are the Dickens Fellowship, the Haarlem Branch, in its two hundred and twenty second meeting, and with us here it is all about Dickens, and Dickens alone. Let’s honour the man who gave us so much joy when we’ve read his novels for the first time and equally for the second, third and who knows how many times we read them. It is therefore ladies and gentlemen, dear Dickensians, that I may invite you, with great pleasure, to fill your glasses, to stand up and drink to the Immortal Memory of Charles Dickens.

Realism and Reality in Dickens ‘s Characters: Dickens Seen through the Eyes of Dutch Writers¹

Jan Lokin

Dit artikel is eerder gepubliceerd in The Dickensian, Spring 2009 No. 477 Vol. 105 Part. Met dank aan Jan Lokin en Malcolm Andrews, editor of the The Dickensian, is het nu te lezen in the Dutch Dickensian.

1872, two years after the death of Charles Dickens, a so-called 'portrait' of the writer appeared, written by the best-known Dutch critic of his time, Conrad Busken Huet². The reason for its appearance was the publication of John Forster's *Life of Charles Dickens*. At that time, Busken Huet lived in the Dutch East Indies and was probably sent the first part in the Tauchnitz Edition by his friend Potgieter³. He would have read it with amazement, even shock — amazement in particular at the painful personal details about the neglect Charles Dickens suffered as a boy at the hands of his parents. Forster, but even more so Dickens himself, who had told Forster about it, deserved censure for revealing this, according to Busken Huet, and that censure was all the more deserved because Dickens had profited from the neglect. It had turned into a veritable goldmine for him. This moral stance was typical of Busken Huet. In France, André Maurois made the same observation:

“En vérité, si des parents avaient voulu former un grand romancier et avaient cherché pour lui la carrière la plus propre le modeler, ils n'auraient pu concevoir une plus ingénieuse, ni plus complète(4).”

The difference is that Maurois made his remark without the moral outrage of Busken Huet, typical not only of Busken Huet but of all Dutch critics of the time. Nevertheless, Busken Huet was a bit of a loner. He had initially been a vicar of the Eglise Wallonne, but began to suffer doubts and resigned his post. As is often the case with apostates, he exchanged revealed religion for pietistic morality. In Dickens he recognised a kindred spirit also trying through his writings to separate Christian-ethical values from religious institutions and the dogmas of belief. However, this like-mindedness clouded his view of Dickens's literary qualities. Not only did he disapprove of the revelations about the neglect of the youthful Charles by his parents, he also seriously disapproved of the separation of Charles and his wife. This disapproval meant that he forgot to apply his own strict rule when making a literary portrait. What was this strict rule? It was that every literary work should satisfy the condition of objectivity(5). By this Busken Huet meant that the writer behind the work should be invisible. Although Busken Huet was interested in the character and ideology of writers, this was important only insofar as it emerged through their work. Although biographical details may contribute to a better understanding of the literary *doppelgänger* of the writer, his *persona poetica*, knowledge about the life of the author should never stand in the way of an evaluation of his work.

The difference between the *persona poetica* and the *persona realis* propagated by Busken Huet was not adhered to by him in his portrait of Dickens. He spends a lot of time discussing Dickens's unhappy marriage and compares it, *inter alia*, with the virtually impossible marital fidelity of Stephen Blackpool in *Hard Times*, who does not leave his alcoholic wife. He writes: 'reading *David Copperfield* must have been torture for Mrs Dickens; and more was required of her than of any other woman, when it was expected that she should suffer in silence in her own house the dear preference shown to her sister Georgina.' It is a contradiction, he says, that the same man 'was the beloved of the entire nation and at the same time an object of aversion for his own wife'. How can we explain this contradiction? Busken Huet's answer is remarkable. He says:

“In general, I believe, most people have the wrong idea about Dickens, as if they imagine him in real life to have the same amount of sensitivity and humour as overflows in his writings. Just as speculative philosophers are abstract thinkers, Dickens was an abstract fantasy man. He is not the one laughing or crying in his novels, only his imagination.”

Busken Huet expanded this approach in his article and came to some hard conclusions about Dickens. Dickens was a born actor and his writings brilliantly incorporate histrionic effects. His world is a continual exchange of personnel, décors and costumes. Everything, even the lifeless, lives. But the human beings he creates are stage heroes in the most negative sense of the word, virtually puppets. They each have their own tic, stronger even than their character. Dickens wants

“to create strong sensations in more than one direction. People should howl when reading his books; howl with laughter, howl with pain. You are always in a theatre, where thrilling melodramas and infectious comedies are played. He is not unfolding scenes from human life but tales from the Arabian nights.”

Dickens used these exceptional magical talents, according to BuskenHuet, not only to entertain the people, but also to reform society. Dickens was more of an apostle of the people than a priest of the arts. Dickens offered the common people ‘harmless reading matter’, even for children, but the danger was that that reading matter ‘created a fantastic ideology at the cost of the truth’. Dickens was a dangerous drug. Once again in Busken Huet we see the contradiction between the stage (unreality) and truth (reality), that Calvinist search for the ‘man behind the actor’. Thus he comes to a remarkable final conclusion: Dickens is an inimitable storyteller, a poetic magician, a real virtuoso, but there’s no depth in his novels.

“With Dickens you move through a fantastic world, where both the good and the bad deeds take on supernatural proportions. He is not a pearl diver, descending to the depths of the spirit, but a fine, dear eyed recorder of externals.”

On this basis, Busken Huet considered George Eliot to be a greater writer, in whose golden glow Dickens’s silver star loses its shine. He also predicts that future generations will not devour the novels with the same hunger as contemporaries have; most of them are too etailed, too mannered, too stagy, not substantial enough. One book by Dickens was an exception, however: the *Pickwick Papers*. This was a triumph, something that even the greatest writers of all times only achieve once in a lifetime.

Moral reality

I would like to concentrate on one observation in Busken Huet’s portrait in more detail, his repeated remarks that Dickens’s characters have no depth, that they are figures on the stage, ‘almost puppets’: ‘He is not unfolding scenes from human life but from the Arabian Nights, displayed with the help of the magic lantern of an English humorist.’ Elsewhere he is even more cutting:

“Dickens’s novels are not really reading matter for adults. There are no deep psychological observations in them; they show no more than ordinary insight into human nature; the motives behind our actions are not exposed by the expert hand of an anatomist. There are no great characters in the books either; no depictions of men or women that readers can hold up against themselves.”

Dickens sees only the externals, is enthralled by the exceptional and the excessive and thus creates stogy individuals, with a tic instead of a character. Busken Huet was not the only Dutch critic with this opinion. In two anonymous reviews of *Great Expectations*, the ‘eccentric’ characters are condemned and the story written off as a fable. The main character, Pip, is uninteresting and one reviewer even ended with the words: ‘the great expectations are great malversations’(6). Which writers were praised for their true-to-life depictions of characters then? People like Charlotte Yonge and Mrs Henry Wood, who wrote what are now considered to be indigestible novels of manners. The moral and idealistic description of good or bad heroes and heroines was what was unanimously felt to be ‘realistic’. The joy or sorrow of a mother is described ‘completely true to nature’, the depiction of the characters in Yonge’s *The Two Guardians* is ‘outstanding’: ‘This is what people are like, with their faults and their virtues’.

What modern readers notice is a complete reversal of this valuation. The further Dickens lies behind us, the more true to life, realistic and recognisable we find his characters. A hundred years after Busken Huet, Godfried Bomans wrote:

‘all the characters live, they have not been thought up by a resourceful brain, they have been fashioned by a creator, in three dimensions, so that we can walk around them and observe them from all sides’ (7)! Even Maarten ‘t Hart, no fan of Bomans’s observations, commented on the many repetitions and exaggerations in Dickens’s works: ‘People really do misunderstand each other as much as they do in novels by Dickens. They really do carry on such long monologues while always using the same turns of phrase and expressions. Every day you meet a real Mrs Nickleby and each week you read articles by the Mrs Jellyby’s (8)’

This reversal of appreciation is not something that happened suddenly, it has grown slowly. Nor is it an exclusively Dutch phenomenon. At the time of Dickens’s death the search for ‘truth’ in his works was a search for moral truth and consequently the ‘real’ characters in his novels had to be moral characters. As Busken Huet put it, they had to ‘be royal souls who played an elevated role in the battle of life’. This sentence is typical — the battle of life is not a battle purely for survival but a moral battle, and that battle was seen as realistic. However, that elevated, aristocratic tone is completely missing in Dickens according to Busken Huet. On the one hand, his few aristocrats are either imbeciles like cousin Feenix and Lord Frederick Verisopht, or scoundrels like Sir Mulberry Hawk, Chester and the Marquis St Evrémonte. On the other hand, the elevated role in the moral battle is played by simple folk, like Mark Tapley, Little Dorrit, Walter Gay, Agnes Wickfield. In our modern eyes, they are not Dickens’s most successful creations. Because they did not come from the ‘elevated’ world, Dickens was considered to be ‘plebeian’. Busken Huet described Dickens as a ‘popular preacher’ — indeed he said that he was uncivilised. This is evident when he compares Dickens’s separation (the separation again, Busken Huet was obsessed by it) with that of the aristocrat Byron: ‘As passionate, even bloody as

the one was, the other was calculating and bourgeois'. Professor Michael Slater once told me that for a long time the aristocracy considered Dickens 'plebeian', and vulgar, no fit reading matter for aristocratic young girls (9).

Romantic reality

In the beginning of the twentieth century this so-called moral reality had gradually disappeared as a result of changed social circumstances: the declining importance of the aristocracy, the shock of the First World War, and of course the influence of the ideas of Freud, who showed that there is hardly any difference between someone's tic and his character. With the rise of psychology, the descriptions by Dickens of the numerous characters became much better appreciated. Dickens came to be considered as a good judge of human character and his characters were increasingly often linked to 'real' life. In his book 'Charles Dickens en de romantiek' (1911), Frans Coenen (10) says that the most important point is 'the reality or humanity of the characters in Dickens's novels, their possibilities or impossibilities and, related to this, Dickens's knowledge of human nature and psychological insights' (11).

Coenen saw in Dickens (and, by the way, in all the Victorians) an ability 'to lead two lives alongside each other, one daily life in reality and one in the imagination.' Both lives were considered to be 'real'. Dickens's contemporaries also regarded the life of the imagination as 'real' because romantic fiction was placed alongside and opposed to the hard reality of everyday life, so that readers would be able to come to terms with that existence: it could comfort them, allow them to forget, and, in short, lift the reader out of that daily life. The moral virtues of characters such as Agnes Wickfield and Walter Gay were not convincing any more as 'real' virtues. But were the more everyday characters — the Pecksniffs, Podsnaps, Skimpoles, Uriah Heeps and hundreds of others — considered more realistic in Coenen's day? No, says Coenen, they were abstractions, not living beings. If Dickens's characters are sympathetic, then they are personified virtues, if they are unsympathetic, they are caricatures, human posturings. The main characters often remain as stiff as dolls, they are not the ones who develop in the course of the story. The plot is always simple: virtue must be rewarded, vice punished. Coenen admired the inimitable way in which Dickens had drawn his characters. Dickens's reality: he says, is not a moral reality but a romantic reality, in other words, the reality of his imaginative eye, or, in Heine's words, a depiction of reality that is not *natur-treu* but *gemüts-treu*. (12)

Psychological reality

The tendency to psychoanalyse, present in embryonic form in Coenen's writings, reaches its apex in an article by Simon Vestdijk (13) from 1952, entitled 'Dickens als psycholoog' [Dickens as a psychologist] (14). Vestdijk sees a new reality in Dickens's works. He calls it the *psychological reality* that shines through the theatrical, schematic and sometimes bombastic descriptions. Dickens is a genius in that respect. According to Vestdijk, not nearly enough attention is paid to that psychological reality: 'It would be hard to find a more colourful collection of psychopaths, eccentrics, stray madmen, schizophrenics, imbeciles and hysterics than in his novels — the 'healthy' domestic novels of our forefathers!' The Victorian

public never noticed that the world of Dickens was a *madhouse*, but this became clearer in the twentieth century thanks to psychology. The puppets of Busken Huet and the living moralities of Frans Coenen have become madmen for Vestdijk. Richard Carstone is a neurotic, Mr Dick a jovial infantile man, Harold Skimpole a childish parasite. Yes, according to Vestdijk Dickens himself was a neuropath, and not a 'normal' being. I think Vestdijk has got hold of the wrong end of the stick, especially if he calls Mr Dick 'a completely unlikely case' and Skimpole 'obviously invented'. They are drawn from life and are not one-dimensional as Vestdijk says, but three-dimensional as Bomans puts it, characters you can walk around.

Mythical reality

In post World War II Dutch Dickens literature, Godfried Bomans⁽¹⁵⁾ plays a dominant role. The creation of the Prisma series with all the works of Dickens as its first issues, the setting up of the Haarlem Branch of the Dickens Fellowship, articles and television appearances on Dickens's behalf have greatly contributed to the popularity of Charles Dickens in the Netherlands.

How realistic did Bomans think Dickens's characters are? We have seen that he thought that the world created by Dickens was one of flesh and blood, so real that he never tired of writing about the habit of the Fellowship to mount plaques on the houses and places where Dickens's imaginary characters lived. This habit was the ultimate proof of the reality of Dickens's characters. Bomans considered this task one of the most important, perhaps even the most important duty of the Fellowship. On Rochester, where the annual Fellowship conference was held in 1969, he writes: 'Innumerable characters from Dickens's books have walked here, lam or stood here, and that demands the unveiling of so many plaques that the treasurer sent all thirty of them in advance so that he would not be suspected of being a travelling stonemason.' (16)

What better proof of the real existence of Mr Winkle and Dr Slammer than unveiling a plaque at The Bull where they met and at the meadow where they almost fought a duel? If the original houses had in the meantime been:

"torn down and replaced by flats and banks, then the solution is to mount a plaque at the spot where the house once stood. This method results in an unusual spectacle, where a plaque is cemented into the concrete wall of a factory for aeroplane parts, with the remarkable message: 'This is where Sophy met her lover Thomas Traddies, David Copperfield 1847'. The speaker, who performs the unveiling, never forgets to ask the director of the factory (who is standing there bashfully) how he could possibly have built a factory here — to which he wisely returns no answer." (17)

The genius of Dickens is unsurpassed because he does not describe any psychological developments in his characters, according to Bomans, who thus differs completely from the view of Vestdijk:

"Dutch literature describes an atmosphere or indicates a psychological development. The dramatis personae are only drawn in outline. Who can say what Eline Vere looked like, or how Woutertje Pieterse should be painted? We know everything about their inner worlds, but nothing about their outward appearance. With Dickens

it's the other way around. We know nothing about the internal spiritual life of Pickwick or Micawber; we are free to form our own opinion. But their outward appearance: their hats, jackets, walking sticks and the little ties that accompany them through life, we are not permitted to form our own opinions about those. Coming from a world in which everything changes and merges, the reader wanders into a small, unchanging cosmos, inhabited by creations whose only reason for existing is this — they always remain themselves.” (18)

Thus Bomans comes to a completely different judgement, in agreement with Chesterton in viewing Dickens as a writer not of literary fiction but of mythology. Dickens's reality is a mythical reality.

Social reality

Opposed to this view is that of the writer Theun de Vries. (19)' In 1950 he translated *A Tale of Two Cities*, accompanied by a foreword. As a convinced communist at that time (he wrote an Ode to Stalin) he was primarily interested in the social conflict in the novel. This conflict is described as an emotional problem on the part of the writer and not as the class warfare it actually is, according to De Vries:

“Dickens, like many democrats from the 19th century, had an abhorrence of anything with a whiff of class warfare; even the concept ‘class’ only appears very summarily in his view of society. He experienced the social contradictions and their resulting conflicts mainly in his emotional life, as endearing and pitiful, encouraging the rich to concern themselves with the lot of the poor.”

According to De Vries, the double portrait of the Defarges, man and wife, is the most successful. They are true plebeian types, particularly the ‘consistent terrorist Madame Defarge, who is depicted with a mixture of admiration and horror.’ He goes on to say ‘In such figures Dickens's own battle of conscience is expressed — for with this author, every moment of life, even political and social ones, passes through the heart and the mind before it is given a place in the work of art.’ De Vries discerns three phases in Dickens's work, each with its own reality. After the spontaneous creative urge of the *Pickwick Papers* comes the grimmer reality of *Dombey and Son*, and then finally the dark reality of the final period, to which *A Tale of Two Cities* belongs. Dickens experienced a gradual awareness of the fact that sick and suffering society would not be helped by charity and love of one's fellow man. That awareness, according to De Vries, turned Dickens into a tormented man, who quite rightly wrote in the foreword to *A Tale of Two Cities* that he had made everything that is experienced and suffered in the book so real that he himself experienced and suffered it. In this sense, according to De Vries, ‘Dickens, who in the second half of his life lived an elegant and carefree life and left his children two hundred thousand pounds, reveals himself in his true colours, those of a citizen who is worried and plagued by his bad conscience’. More contemporary with our own day is Maarten 't Hart (20), whose analysis is much closer to that of Bomans than he would actually like to admit. In his shrewd 1979 article, he lists three characteristics that make Dickens so special. All three have something to do with realism. The

primary one is the humour with which Dickens describes reality. Dickens is the funniest writer in the World:

“with more types of humour than anyone else, from the most obvious burlesque, via all gradations from the comicality of characters, situations, manners, speech, parody, cruel and friendly banter, to finally the subtleness of laughing through your tears. The ‘funniest writer in the world’ is definitely not an exaggeration. The second characteristic of Dickens is what Hobsbawm calls his ‘cinematographic vision’. When reading him it is as if you are watching a film. The third extraordinary characteristic of Dickens is that he shows you the world as you saw it when you were a child. Dyson says about *Our Mutual Friend*, ‘Some characters seem to have come straight Out of my childhood’. I think that anyone who reads Dickens would be able to say that.(21)”

Of course, ‘t Hart was not the first to notice this, but the emphasis he lays on the childish reality is well worth noting. Dickens had and maintained the vie of a child in all his best work, up to and including *Edwin Drood*, and because we have all been children, that viewpoint is very familiar. It is particularly evident in descriptions of details of appearance or behaviour that only a child’s eye would notice. One of the best examples in my opinion is little Pip’s imaginings of how his parents looked when he studies their tombstones and those of his five infant brothers:

“The shape of the letters on my father’s, gave me an odd idea that he was a square, stout, dark man, with curly black hair. From the character and turn of the inscription, ‘Also Georgiana Wife of the Above’, I drew a childish conclusion that my mother was freckled and sickly. To five little stone lozenges, each about a foot and a half long, which were arranged in a neat row beside their grave, and were sacred to the memory of five little brothers of me, I am indebted for a belief I religiously entertained that they had all been bom on their backs with their hands in their trousers-pockets, and had never taken them out in this state of existence. (22)”

For ‘t Hart, these three characteristics make Dickens someone who has no equal. He has ‘the ability to create unforgettable people who are more alive to you than anybody in a novel by any other author’. They are real not only in the writer’s imagination, but also in that of the reader.

Conclusion

When we review the criticisms of Dutch writers, the words real and realistic turn out to be key words. Within the course of a century, they have changed their meaning radically. What contemporaries of Dickens such as Busken Huet considered to be realistic and ‘real’ we might now consider to be idealistic, unreal, even false. The moral battle between Good and Evil, regarded by them as ‘real’, we might regard as either kitsch (23) or as a battle that takes place in the soul and not in flesh and blood, in short, as an idealistic problem. On the other hand, what we now value as realistic in Dickens was considered by Busken Huet as either vulgar or a product of the imagination, that is, as not real but artificial, like the blue sky painted on a backdrop for a play. Leading on from this, one should also be aware of the sentimentality of

Dickens which we might now consider to be false feeling. The poet Bloem (24) expresses surprise at this in the foreword to his translation of *The Cricket on the Hearth*:

“Dickens made great mistakes. That is something he has in common with many other great writers, but few of them make such obvious mistakes, that are so emphasized. These mistakes were naturally products of his time: insufferable sentimentality, obnoxious bourgeois respectability, but nevertheless, it remains at least a partial mystery why Dickens failed to resist the tendency to commit them. Not only that, he seems to have indulged himself in them; even the greatest admiration cannot mitigate this. But it’s a sign of his great talent that the admiration survives despite this criticism that would annihilate a lesser writer. Let us not forget that Dickens, despite often ruining his most moving scenes by outbursts of false sentiment, has no less often described events in so sober and poignant a way that even the best realist cannot surpass him. Just think of Sir Leicester Dedlock, the rigid English aristocrat, whose heart only succumbs to the great love for his wife after he is recovering from a stroke, staring out of the window of his castle at the snow and waiting for her to come back. (25)”

I think the answer to Bloem’s partial mystery is simply the fact that what we might now feel to be offensive respectability was then regarded as realistic, and what we might now judge as false sentiment was proper and ‘real’ feeling then. We certainly make a distinction between Betsey Trotwood, who is flesh and blood, and Agnes Wickfield who is not, but I think that for contemporaries they were equally ‘real’. As Bloem correctly remarks, the errors that we now perceive in Dickens’s works were a product of Dickens’s time; the degree to which that time was so insufferably sentimental is a question which we cannot deal with now. Coenen’s and Bomans’s (26) response was that the superfluous expression of the inner life fulfilled a social function in that hard time of emerging industrialisation. Sentimentality was supposed to compensate for the insensitivity and cruelty of daily life in the nineteenth century. Thus in the Netherlands at least every critic saw his own reality in Dickens: Busken Huet saw an ideal and moral reality somewhat lacking in Dickens and a theatrical reality that he had too much of. Frans Coenen speaks of romantic reality, by which he means a flood of feelings and imagination which can compensate for the hardships of everyday life (27). Vestdijk discussed the psychological reality, Theun de Vries the social reality, Bomans the mythical reality and ‘t Hart, inter alia, the realism of a child’s-eye view. If we had examined more writers, the reality count in Dickens would have increased. So is one writer right and the others wrong? No, because all these ‘realities’ appear in Dickens, to greater or lesser degrees and they happen often simultaneously. That is the root of his talent and the secret of his success. That’s also what Bloem says in his foreword. ~~Even with something so banal as the description of a cricket on a hearth, where the piercing chirps resound through the house, we feel something different, something grander:~~

“Of course this greater, wider background is only evident in Dickens in flashes. But it has the potential to be there all the time, just as someone in a closed inner room

can feel the backdrop of the night sky. And this in the end is perhaps what makes him so great.(28)”

Dickens created a world of his own, a proper universe which is never stale but fascinates us because it is described with an inimitable sense of humour. Humour literally means fluid and all of his books are soaked in this fluid. It is in my opinion the reason why after more than 150 years the characters of this universe are real in more than one sense and forever young.

1. I have deliberately confined myself to well-known writers who played a role or still play a role in Dutch literature. I have not included theses or academie articles.

2. Busken Huet (1826-1886) studied theology in Leiden and became a minister of the Eglise Wallonne at Haarlem. After he resigned to become a journalist and writer, he stayed in the Dutch East Indies where he founded a newspaper and wrote most of his Literary Fantasies and Criticisms, which made him famous and much feared. His ambition was to become a great novelist but in this he failed. Today he is still known by his criticisms and by his broad work on the arts and culture of the Dutch Golden Age: *The Land of Rembrandt*. Busken Huet never returned to the Netherlands and died in Paris

3. J. Potgieter (1808-1875) was the writer who introduced Dickens to the Dutch public in 1837. See inter alia A. M. Zwaneveld, ‘Dickens’ entree in de Nederlandse letterkunde, ‘De aardmannetjes en de koster’, Een sprookje’, in *The Dutch Dickensian*, vol. 10, 29-43; J. C. van Kessel, ‘Dickens in het Nederlands’, in *The Dutch Dickensian*, vol. 6, 31-51; Kees van Steynen, ‘Dickens in Nederland’, in *The Dutch Dickensian*, vol. 9, 4-52; Bernt Luger, ‘Dickens populariteit in Nederland in de negentiende eeuw’, in *The Dutch Dickensian*, vol. 9, 55-75; idem, ‘Dickens in the Netherlands’, *The Dutch Dickensian*, vol. 14, 34-41.

4. André Maurois, *Etudes anglaises*, Paris 1927, p. 25. ‘In truth had his parents wished to form a great novelist and sought the most appropriate career for shaping him, they could not have thought of anything more ingenious or perfectly adapted.’

5. See on this the dissertation by O. Praamstra, ‘Gezond verstand en goede smaak’, Amsterdam 1991.

6. Quoted from Rosalinde Supheert, ‘Groote verwachtingen en populaire Victoriaanse romans’, in *The Dutch Dickensian*, vol. XXV, 2005, 13.

7. G. Bomans, *Dickens waar zijn uw spoken?* Amsterdam-Brussel, 1972, p. 17.

8. M. ‘t Hart, ‘De nomans van Charles Dickens’, in *Bijvoegsel Vrij Nederland*, 14 juli 1979, vol. 28, p. 21.

9. According to the critic S. J. van den Bergh (1864-1952), the ‘plebeian’ aspect of his work even stretched as far as Dickens’s name. In *Merkwaardige Mannen*, schetsen voor jongens he writes ‘The solicitor’s clerk and world-famous writer, the magician who conjured up Sam Weller, Sarah Gamp, Marcus Tapley and Tom Finch [Out of nothing, Charles Dickens, a name that does not sound either aristocratic or eminent but instead rather plebeian to the ear. But which name in all England, nay, in the whole wide world, is better known or loved?’ Cf. also A. H. van der Feen, *Dickens en wij*, in *Apollo* 1948: ‘Whoever reads Dickens and can appreciate him to the full is a cultivated person, but the opposite is not true’. Quotes from Kees van Steynen, ‘Dickens in Nederland’, in *The Dutch Dickensian*, vol. 9, p. 4 if. Coenen goes even further when he describes Dickens’s mother in his book *Charles Dickens en de romantiek* (1911, p. 31): ‘Dickens never says much about his mother, but it is said that certain character traits of Mrs Nickieby were inspired by her. However, I have the feeling that she was some sort of middle-class woman, such as those scattered by Dickens through almost all his books, silly women, gossipy, with a fondness for sweets, full of motherly love for their children and contemptuous of Man, whom they never leave alone in their conversations, extremely narrow-minded and suspicious...’ Bomans, whose copy I have, wrote in pencil in the margin in high dudgeon: ‘What right does Coenen have to speak 50 about Dickens’s mother’.

10. Frans Coenen (1866-1936) wrote novels and essays and was considered an important representative of the so-called Movement of the Eighties. His works mark the transition period from naturalism to psychological impressionism. Famous in his time he is now almost forgotten.
11. F. Coenen, Charles Dickens en de romantiek 1911, p. 74.
12. F. Coenen, op cit., p. 86.
13. Simon Vestdijk (1898-1971) was one of the most fertile writers of the Netherlands. He wrote more than 200 books. He was an eternal candidate for the Nobel prize for Literature but never got it.
14. S. Vestdijk, 'Dickens als psycholoog', Essays in Duodecimo, Amsterdam 1952, 176- 181. In this article he compares the works of Dickens with those of Kafka.
15. Godfried Bomans (1913-1971) was the most widely read and the most popular writer of his time. He was a fervent admirer of Charles Dickens, translated the Pickwick Papers — his favourite book — into Dutch and edited the translations of all the works of Dickens in the series of Prisma pocket books. He was vice-president of the Dickens Fellowship and co founded the Haarlem Branch of the Fellowship. His essays on Dickens were collected in 1972 in a volume entitled Dickens waar zijn Uw spoken? (Dickens, where are your ghosts?).
16. G. Bomans, Dickens waar zijn uw spoken? Amsterdam-Brussel, 1972, p. 95'
17. *ibid.* p. 96.
18. *ibid.* p. 91,92.
19. Theun de Vries (1907-2005) takes a rather isolated position in Dutch literature because of his communist sympathies. He was an active member of the communist party which he eventually left in 1971. Nevertheless his books were very popular, dealing with the resistance of the Second World War — he was held prisoner in a concentration camp — and in general with all kinds of social problems, often situated in the past.
20. M. 't Hart (1944-) studied biology and worked after his doctorate at Leiden university. He wrote many books about his Calvinistic youth and fiercely attacked Christianity from which he fell away. His books are translated into several languages and some are put on the screen.
21. M. 't Hart, op. cit., pp. 14-15.
22. Charles Dickens, Great Expectations.
23. just one example — the pathetic scene of Martha on the banks of the Thames in David Copperfield: "Oh the river, the river", etc.
24. J.C. Bloem (1887-1966) is one of the greatest poets in twentieth-century Dutch literature.
25. J. C. Bloem, Foreword to the translation of De krekel bij den haard [Cricket on the Hearth], p. 6-7.
26. G. Bomans, Dickens waar zijn Uw spoken, Amsterdam-Brussels 1972, p. 93.
27. F. Coenen, Charles Dickens en de romantiek, 1911, p. 25.
28. J.C. Bloem, Foreword to the translation of De krekel bij den haard [Cricket on the Hearth], p. 10.

“WHEN FOUND, MAKE A NOTE OF”: DICKENS IN DETAIL

Wim Tigges

Inleiding

Het citaat in de titel komt uit *Dombey and Son*. Het is Captain Cuttles advies dat, in diverse varianten, altijd volgt op zijn verwijzingen. Zo zegt hij bijvoorbeeld in Hoofdstuk 4 tegen de jonge “held” Walter Gay: “Love! Honour! And Obey! Overhaul your catechism till you find that passage, and when found turn the leaf down”; en in Hoofdstuk 15: “Wal’r, my boy . . . in the proverbs of Solomon you will find the following words, ‘May we never want a friend in need, nor a bottle to give him!’ When found, make a note of.” Dit “when found make a note of” (ook wel: “make a note *on*”) is een typisch Dickensiaanse techniek, namelijk om personages een kenmerkende zegswijze toe te kennen.

Captain Cuttles herhaalde advies “to overhaul the wollume, and there find it” (Hoofdstuk 39), en het maken van op zijn minst een mentale “aantekening”, wil ik u in deze uiteenzetting van harte aanbevelen met betrekking tot de “wollumes” van Dickens’ oeuvre. Het zal hier niet gaan over de verhaallijnen van zijn romans, want die kennen we nu allemaal wel min of meer. Ook thematiek of achtergrond zullen maar terloops aan de orde komen. Na wat inleidende opmerkingen en kortere voorbeelden wil ik een “close reading” presenteren van vier wat langere passages uit verschillende romans.

De grote kracht van Charles Dickens ligt mijns inziens niet zozeer in zijn aanvankelijk nogal willekeurig en in de latere romans vaak onwaarschijnlijk geconstrueerde intriges. Zijn kracht ligt vooral in zijn minutieuze opmerkingsgave en in zijn onnavolgbare stijl van schrijven. Veel van zijn personages hebben juist hierdoor een mythische, tijdloze, zeggingskracht gekregen. Het dikwijls caricaturale aspect van zijn beschrijvingen stoort de hedendaagse lezer nog minder dan die uit Dickens’ tijd. Wij hebben meer problemen met de meestal nogal kleurloze “jeune premiers” en onschuldige jongedames, en met Dickens’ hang naar het sentimentele en het melodramatische. Maar die overdreven types, die herkennen we nu beter. De wereld van nu is immers minstens evenzeer als die van de tijd van de industriële revolutie met haar grote maatschappelijke problemen en tegenstellingen een gekkenhuis vol lachspiegels. Bovendien staan we sinds de opkomst van het gedachtegoed van Sigmund Freud en Carl Jung ook meer open voor symboliek en archetypen. Niet alles hoeft letterlijk te worden genomen. Dr Phil, een Amerikaanse televisiepersoonlijkheid die soms zó uit een roman van Dickens lijkt te zijn gestapt, zegt dikwijls, en heel terecht: “There is no reality, only perception”. Dat betekent niet dat er geen “ware” feiten zijn, maar wel dat iedereen ook zo z’n eigen “waarheid” heeft, en dat het verstandig is om daar rekening mee te houden.

Zelfs in zijn realisme is Dickens een symbolist. Indrukwekkend zijn vooral de beschrijvingen van de grootstedse atmosfeer. Ik had bij mijn keuze voor de langere passages ook een treffende beschrijving van zo’n Londense “prachtwijk” kunnen nemen, zoals de tocht van Bill Sykes met de kleine Oliver door nachtelijke sloppen en stegen in *Oliver Twist*, of het leven en vooral de dood op de rivier in *Our Mutual Friend*. In *Bleak House*, nog niet zo erg lang geleden voor de televisie verfilmd,

beschrijft Dickens de verloederig van de oude stad in het troosteloze Tom-all-Alone's, waar de ongeletterde Jo de modderige kruising vol paardenmest en ander vuil schoonveegt. De auteur gebruikt daarbij zinnen als: "As on the human wretch, these ruined shelters have bred a crowd of foul existence that crawls in and out of gaps in walls and boards; and coils itself to sleep, in maggot numbers, where the rain drips in; and comes and goes, fetching and carrying fever, and sowing more evil in its every footprint than Lord Coodle and Sir Thomas Doodle, and the Duke of Foodle, and all the fine gentlemen in office, down to Zoodle, shall set right in five hundred years—though born expressly to do it."

Als je dit leest zie je de verrotting voor je, daar heb je de film niet eens voor nodig. Wat *daar* natuurlijk vaak wel impliciet blijft zijn die uitwisselbare politici, die Coodles, Doodles en Foodles die we ook vandaag de dag nog kennen. Dickens was de eerste grote romancier die het aandurfde om voor een groot lezerspubliek, uit de lagere maar ook de hogere middenklassen, de wereld te beschrijven van het stadsleven in al zijn facetten, die wereld van zakkenrollers en straatvegers, van danseressen en straatmadelieven, ook al moet je daarvoor ten dele ook tussen de regels door kunnen en willen lezen. De verrotting en verkoortsing in de stad, de modder, de mist, ze zijn zeker historisch "realistisch", maar ze zijn ook tegelijkertijd een tijdloos symbool voor de menselijke en maatschappelijke onvolkomenheid.

Naarmate zijn schrijverscarrière vorderde werd Dickens ook steeds vaardiger in het leggen van tekstinterne verbanden. Hij deed dat niet alleen door het toeval een grote rol te laten spelen (in die negentiende-eeuwse miljoenenstad Londen lopen de personages elkaar wel erg vaak toevallig tegen het lijf), maar ook door bepaalde symbolen terug te laten keren. Zo vallen mij bijvoorbeeld bij elke herlezing van *Great Expectations* weer nieuwe subtiele dwarsverbanden op—deze tekst zit vol ogen en handen, hoeden en branden. Een subtiel voorbeeld is ook: als Pip naar Londen gaat om een "heer" te worden, en hij afscheid kan nemen van de dan door hem geminachte smidse van zijn zwager Joe, komt hij eerst aan in . . . "Smithfield" (ook zo'n "prachtwijk" in het Dickensiaanse Londen!), en vervolgens blijken de Pockets te wonen in het chiquere dorpje . . . dat Hammersmith heet! Hierop wordt in de tekst geen commentaar geleverd, maar het lijkt geen twijfel dat hiermee is bedoeld aan te geven dat men z'n afkomst en z'n verleden niet zo makkelijk van zich afschudt.

Ik geloof niet dat dit soort verbale echo's op toeval berust, al zullen ze Dickens als geniaal auteur ook vaak onbewust zijn ingevallen. Nog één enkel specifiek voorbeeld uit dezelfde roman. In Hoofdstuk 8 verbaast de kleine Pip, zelf nog een "pitje" of "zaadje", zich over al die laadjes in de graan- en zaadhandel van Uncle Pumblechook. "I wondered when I peeped into one or two of the lower tiers, and saw the tied-up brown paper packets inside, whether the flower-seeds and bulbs ever wanted of a fine day to break out of those jails and bloom". Pip, in zijn prille jeugd al geconfronteerd met een ontsnapte "convict", ziet hier, met kinderlijke verbeelding, de zaadjes als gevangenen. Ook later gaan gevangenen en gevangenen (Dickens zelf wist er alles van) een grote rol spelen in Pips leven. In Hoofdstuk 32, een paar honderd bladzijden en veel wekelijkse afleveringen van de feuilleton verderop dus, bezoekt hij samen met Wemmick de Newgate gevangenis. Daar wordt het beeld omgekeerd: Pip ziet Wemmick lopen tussen de gevangenen,

cliënten van zijn baas Mr Jiggers, "much as a gardener might walk among his plants". Hij beschrijft er één als "a shoot that had come up in the night", en meent dat Wemmick naar ze kijkt "as if he were taking particular notice of the advance they had made, since last observed, towards coming out in full blow at their trial".

De klassiek geworden one-liners, zelfs bekend bij diegenen die weinig of niets van Dickens hebben gelezen, zijn dat natuurlijk niet voor niets; zelfs in de meest gekortwielde film- of serie-bewerkingen worden ze in het script opgenomen en prominent naar voren gebracht: "Please sir, I want some more" (*Oliver Twist*, Hoofdstuk 2); "Old Marley was as dead as a door-nail" (*A Christmas Carol in Prose*, Stave One); "I wants to make your flesh creep" (*Pickwick Papers*, Hoofdstuk 8). Dit laatste zegt de "Fat Boy" tegen de oude mevrouw Wardle om haar te waarschuwen tegen de vermeende snode plannen van de amoureuze heer Tupman met haar dochter.

Datzelfde hoofdstuk uit de *Pickwick Papers* bevat trouwens ook een ander mooi voorbeeld van Dickens geniale stilistische vaardigheid op de vierkante millimeter. Dit is er zo één die in filmversies noodzakelijkerwijze in het algemeen *niet* zal voorkomen, omdat het louter tekstueel is. De scène tussen de "spinster lady" Miss Wardle en Mr Tupman die door de Fat Boy zal worden verstoord vindt plaats in een priëltje, dat door de verteller als volgt wordt beschreven: "There was a bower at the further end, with honeysuckle, jessamine, and creeping plants—one of those sweet retreats which humane men erect for the accommodation of spiders". Vooral als men eventjes pauzeert na "erect" is dit een heel mooi voorbeeld van wat in het Engels "bathos" heet. "Bathos" is een abrupte overgang van het verhevene naar het alledaags banale. Van dat priëel, dat "sweet retreat" met zijn romantische kamperfoelie en jasmijn, komen we via die al wat lager-bij-de-grondse "kruipende planten" bij de spinnen, die zelf bijna menselijk worden als wij ze in zo'n bouwsel "accommoderen", oftewel huisvesten.

Dit simpele zinnetje verwijst niet alleen naar de in deze vroege roman telkens terugkerende voorbeelden van de tegenstelling tussen het nostalgisch pastorale van voorbije tijden en de moderne realiteit van list en bedrog — tussen de wereld van Dingley Dell, door veel critici verguisd als oubollig en naïef, net als Mr Pickwick zelf, en de harde wereld van het gerechtshof en van de Fleet Prison. Wie het boek al kent als hij of zij weer langs deze passage komt, weet niet alleen al dat Miss Wardle kort nadien bijna zal worden ingesponnen door de spinachtige Mr Jingle, maar ook dat Mr Pickwick op vergelijkbare wijze het slachtoffer wordt van Mrs Bardell en van veile en vileine advocaten. Zo werkt dat bij Dickens. In deze zonnige wereld, waarin de natuur zou moeten zegevieren, bouwen wij, "humane" mensen, rechtszalen en kerken, het huwelijk en het rechtssysteem — "for the accommodation of spiders". . . .

De meer oppervlakkige lezer is intussen alweer een roman of twee, drie verder. Bij de hoeveelste lezing van *Oliver Twist* staat de lezer eventjes vol *be-* en *verwondering* stil bij dat snuifdoosje waaruit in Hoofdstuk 4 Mr Sowerberry, de begrafenisondermemer, Mr Bumble tracteert? Het is een snuifdoosje "which was an ingenious little model of a patent coffin". Het leven en de dood in een snuifdoos! En nu we er toch even bij stilstaan, is dat "patent" niet briljant meerduidelig? Het betekent tegelijkertijd "duidelijk zichtbaar", "open", "voortreffelijk" (als in: "een

patente kerel”) en “gepatenteerd”, want in Dickens’ tijd was zelfs de dood als het ware gepatenteerd! Waar het vooral om gaat is dat dat ene zinnetje die Sowerberry zo perfect karakteriseert. Voor deze begrafenisondernemer is alle vlees als snuifbak. . . .

Met een paar pennestroken zet Dickens veel van zijn personages zo neer. De Veneerings, in zijn laatste voltooide roman, *Our Mutual Friend* (Boek 1, Hoofdstuk 2), zijn nouveaux riches. Alles aan hun is splinternieuw: de buurt waarin ze wonen, hun huis, hun meubeltjes, hun vrienden, hun bedienden, hun tafelzilver, hun rijtuig, hun paarden, hun schilderijen, zelfs hun huwelijk was zo nieuw als wettelijk te verenigen was met het hebben van een spiksplinternieuwe baby, èn, zo besluit de verteller zijn beschrijving van deze nieuwlichters, “if they had set up a great-grandfather, he would have come home in matting from the Pantechnicon, without a scratch upon him, French polished to the crown of his head”. In *Our Mutual Friend* is het cynisme van de auteur trouwens onovertroffen. Eén personage, Silas Wegg, verpandt letterlijk zijn been aan een preparateur met de ironische naam Mr Venus. . . . En dan Sally Brass, uitzonderlijk werkzaam als vrouwelijke klerk op het advocatenkantoor van haar even doortrapte broer in dat andere meesterwerk van Dickens, het vroegere *The Old Curiosity Shop*. Over haar wordt vermeld (Hoofdstuk 36) dat zij als klein meisje reeds deurwaardertje speelde en beslag liet leggen op het meubilair in haar poppenhuis! Je moet er maar opkomen. Op deze opmerkelijke dame kom ik nog uitvoeriger terug.

Dat hiertegenover bij Dickens ook talloze voorbeelden gezet kunnen worden van sentimentele clichés (hij schreef nu eenmaal voor een breed publiek in een laat-romantische tijdgeest) vermeld ik hier alleen nog even voor de volledigheid. Een volstrekt willekeurig voorbeeld, uit het 57e hoofdstuk van *Dombey and Son*: “Florence [Dombeys veronachtzaamde dochtertje, nu getrouwd met “jeune premier” Walter Gay, en hier met hem bij het graf van haar jong gestorven broertje] lifts her eyes, so bright with tears, to his kind face; and clasps her disengaged hand on that other modest little hand which clasps his arm”. Op zich vreselijk tenenkrommend voor de meeste moderne lezers, maar Dickens is ook een meester in het afwisselen van een lach en een traan: reken maar dat er een onmiddellijke grappige context is van een stoffig kostersvrouwkje, van de pronte Miss Nipper, de dwaze maar goeïjge Mr Toots, en natuurlijk Captain Cuttle die met één armzwaai zijn hele kapitaal, bestaande uit een horloge, een suikertang en wat theelepels, heeft overgemaakt aan het armlastige jonge stel. Net als de humor komt ook het sentiment bij Dickens in vele gedaanten, en vaak komen ze ook nog door één deur.

Dickens is vooral een meester in het beschrijven van personages, niet alleen van memorabele hoofdpersonen als Mr Pickwick, Sam Weller en Mrs Bardell, Bill Sykes, Nancy en die honderden anderen, maar ook van zijn talloze secundaire en zelfs tertiaire personages. In Hoofdstuk 4 van wat mogelijk zijn meest humoristische roman genoemd kan worden, *Martin Chuzzlewit*, beschrijft hij een ten huize van Mr Pecksniff georganiseerde familiebijeenkomst. Eén van de aanwezigen is een achterneef van de oude Martin Chuzzlewit. Hij is “very dark and very hairy, and apparently born for no particular purpose but to save looking-glasses the trouble of reflecting more than just the first idea and sketchy notion of a face, which had never been carried out.” Dit is bijna postmoderne metafiction! Van deze achterneef horen

we verder niets meer, en hij is dus inderdaad “sketchy” en verre van “nader uitgewerkt”—hij is er nauwelijks, en toch is hij er wèl even.

Tamaroo

Mijn absolute favoriet in dit genre is een “vignet” uit Hoofdstuk 32 van datzelfde *Martin Chuzzlewit*. In het herenpension van Mrs Todgers in Londen werkt eerst een zeer bijdehand jongetje, “Young Bailey”, als manusje-van-alles. Als deze “Mr Bailey” een andere betrekking vindt wordt hij vervangen door de oude vrouw die in één korte alinea wordt beschreven, en die verder geen enkele rol speelt in het boek. Het is typisch zo’n passage die in een verfilming niet wordt opgenomen, omdat men dan hoedanook zoveel weg moet laten.

“ Mr Bailey was gone, and had been succeeded (such is the decay of human greatness!) by an old woman whose name was reported to be Tamaroo— which seemed an impossibility. Indeed it appeared in the fullness of time that the jocular boarders had appropriated the word from an English ballad, in which it is supposed to express the bold and fiery nature of a certain hackney coachman; and that it was bestowed upon Mr Bailey’s successor by reason of her having nothing fiery about her, except an occasional attack of that fire which is called St Anthony’s. This ancient female had been engaged, in fulfilment of a vow, registered by Mrs Todgers, that no more boys should darken the commercial doors; and she was chiefly remarkable for a total absence of all comprehension upon every subject whatever. She was a perfect Tomb for messages and small parcels; and when dispatched to the Post Office with letters, had been frequently seen endeavouring to insinuate them into casual chinks in private doors, under the delusion that any door with a hole in it would answer the purpose. She was a very little old woman, and always wore a very coarse apron with a bib before and a loop behind, together with bandages on her wrists, which appeared to be afflicted with an everlasting sprain. She was on all occasions chary of opening the street-door, and ardent to shut it again; and she waited at table in a bonnet.”

Dit merkwaardige vrouwtje heeft schijnbaar geen eigen naam: “Tamaroo” is het betekenisloze refrein van een ballade over een opvliegende aapjeskoetsier. Het is bovendien een verkeerde benaming, omdat het vrouwtje niets “vurigs” heeft, behalve “an occasional attack of that fire which is called St Anthony’s”, dat wil zeggen erysipelas of bevroos. Het hoogtepunt van de beschrijving is de mededeling, ongeveer in het midden van de beschrijving, dat “she was chiefly remarkable for a total absence of all comprehension upon every subject whatever.” Als je een beetje cynisch bent kun je zeggen: zo ken ik er wel meer! Maar in de uitwerking gaat het portret toch onderscheidende kenmerken krijgen: brieven worden bij haar “dode letters”, die “she . . . had been frequently seen endeavouring to insinuate . . . into casual chinks in private doors”.

Er zijn een paar woorden in die zin die er wat mij betreft uit springen. Ten eerste dat “endeavouring”: het kost haar wèl enige inspanning en gaat misschien niet altijd goed; en “endeavouring” heeft ook iets onverwacht chiques—Dickens had hier ook gewoon “trying” kunnen schrijven. Dan “insinuate”: ze doet het toch wel heimelijk, en er is ook bijna een suggestie alsof het om insinuerende mededelingen harerzijds

gaat; en dan vooral dat “casual”: niet elke spleet of kier, maar één die slechts terloops of achteloos door haar wordt opgemerkt. En dan nog even terug naar dat ze dikwijls was opgemerkt (“had been frequently seen”)—heeft geen van die frequente toeschouwers dan ooit ingegrepen? Was hier sprake van verbazing, van desinteresse, of zelfs van leedvermaak? Of was er maar één observant, die haar vaak zo zag handelen maar haar toch maar haar gang liet gaan? Nooit zullen we het weten.

Wat haar dan tenslotte tòch helemaal tot een individu, een persoonlijkheid maakt, dat zijn die bijna willekeurige details aan het eind: dat schort, die verbanden om haar polsen (ze zal arthritis of reuma hebben gehad!), die muts, en vooral dat: “She was on all occasions *chary* of opening the street-door, and *ardent* to shut it again.” “Chary” is “karig”, dat wil zeggen op een zuinige manier voorzichtig, en “ardent” is dus tòch vurig, in haar ijver althans om zich van de wereld af te sluiten! En het is toch alsof we alleen maar goed hoeven op te letten om zo’n “ancient female” in onze eigen omgeving te herkennen.

Voor de verhaallijn is een passage als deze natuurlijk totaal overbodig; het houdt het verhaal alleen maar op. En dat geldt voor menige zo niet voor elke beschrijvende episode. Oppervlakkige lezers lezen er haastig overheen of slaan ze over. Maar zelfs de aandachtige lezer heeft in het algemeen geen neiging om aan dit soort vertragende, bijna filologische tekstanalyse te doen; er is gewoonweg de tijd niet voor. Toch wordt wel duidelijk wat we zouden missen als Dickens, of een moderne bewerkster of vertaler, deze alinea over “Tamaroo” maar gewoon weg zou laten. En dat geldt ook voor de volgende voorbeelden, en voor honderden en honderden andere die er voor in de plaats zouden kunnen komen.

Old Nandy

Mijn tweede langere voorbeeld betreft de eerste drie alinea’s van Boek 1, Hoofdstuk 31, uit *Little Dorrit*. De passage begint met een reeks algemeenheden: “Anybody may pass, any day, in the thronged thoroughfares of the metropolis, some meagre, wrinkled, yellow old man (who might be supposed to have dropped from the stars, if there were any star in the Heavens dull enough to be suspected of casting off so feeble a spark), creeping along with a scared air, as though bewildered and a little frightened by the noise and bustle.”

Die bijzin tussen haakjes is niet alleen maar grappig vergezocht. Als we eenmaal door hebben over wat voor mensen Dickens het hier heeft, namelijk de door de grote massa geminachte “paupers”, mensen van alle leeftijden voor wie niet door familie kon worden gezorgd en die van zichzelf niet in hun levensonderhoud konden voorzien, dan begrijpen we dat dit vooral satirisch is bedoeld. Tja, waar komen die paupers eigenlijk vandaan? Voor veel mensen uit de gegoede burgerij van toen leken ze inderdaad wel uit de lucht gevallen, maar Dickens wist wel beter. Ze waren het resultaat van inhumane sociale wetgeving (met name de Armenwet van 1834), die op haar beurt weer voortvloeide uit de ideologie van een liberale laissez-faire maatschappij. En er zijn duizenden van die oude mannetjes. De eerste alinea is bijna statistisch opgezet. Door middel van droge herhalingen met subtiële varianten hamert Dickens het er in: deze “yellow old man”, “old man”, “little old man”, “less old man”, enzovoort, is er één uit een “long unfinished line of many old men”.

“Anybody may pass, any day, in the thronged thorough fares of the metropolis, some meagre, wrinkled, yellow old man (who might be supposed to have dropped from the stars, if there were any star in the Heavens dull enough to be suspected of casting off so feeble a spark), creeping along with a scared air, as though bewildered and a little frightened by the noise and bustle. This old man is always a little old man. If he were ever a big old man, he has shrunk into a little old man; if he were always a little old man, he has dwindled into a less old man. His coat is of a colour, and cut, that never was the mode anywhere, at any period. Clearly, it was not made for him, or for any individual mortal. Some wholesale contractor measured Fate for five thousand coats of such quality, and Fate has lent this old coat to this old man, as one of a long unfinished line of many old men. It has always large dull metal buttons, similar to no other buttons. This old man wears a hat, a thumbed and napless and yet an obdurate hat, which has never adapted itself to the shape of his poor head. His coarse shirt and his coarse neckcloth have no more individuality than his coat and hat; they have the same character of not being his—of not being anybody’s. Yet this old man wears these clothes with a certain unaccustomed air of being dressed and elaborated for the public ways; as though he passed the greater part of his time in a nightcap and gown. And so, like the country mouse in the second year of a famine, come to see the town mouse, and timidly threading his way to the town-mouse’s lodging through a city of cats, this old man passes in the streets.

Sometimes, on holidays towards evening, he will be seen to walk with a slightly increased infirmity, and his old eyes will glimmer with a moist and marshy light. Then the little old man is drunk. A very small measure will overset him; he may be bowled off his unsteady legs with a half-pint pot. Some pitying acquaintance—chance acquaintance very often has warmed up his weakness with a treat of beer, and the consequence will be the lapse of a longer time than usual before he shall pass again. For, the little old man is going home to the Workhouse; and on his good behaviour they do not let him out often (though methinks they might, considering the few years he has before him to go out in, under the sun); and on his bad behaviour they shut him up closer than ever, in a grove of two score and nineteen more old men, every one of whom smells of all the others.

Mrs Plornish’s father,—a poor little reedy piping old gentleman, like a worn-out bird; who had been in what he called the music-binding business, and met with great misfortunes, and who had seldom been able to make his way, or to see it or to pay it, or to do anything at all with it but find it no thoroughfare,—had retired of his own accord to the Workhouse which was appointed by law to be the Good Samaritan of his district (without the two pence, which was bad political economy), on the settlement of that execution which had carried Mr Plornish to the Marshalsea College. Previous to his son-in-law’s difficulties coming to that head, Old Nandy (he was always so called in his legal Retreat, but he was Old Mr Nandy among the Bleeding Hearts) had sat in a corner of the Plornish fireside, and taken his bite and sup out of the Plornish cupboard. He still hoped to resume that domestic position, when Fortune should smile upon his son-in-law; in the meantime, while she preserved an immovable countenance, he was and resolved to remain, one of these little old men in a grove of little old men with a community of flavour.”

Voor de onwetende toeschouwer heeft één zo'n mannetje inderdaad wel iets van de "country mouse" aan het einde van de eerste alinea, die plattelandsmuis uit het sprookje. Maar, net als het Diakenhuismannetje van Dickens' Haarlemse tijdgenoot Nicolaas Beets, heeft dit ene specifieke mannetje toch z'n trots en zijn eigen integriteit. In de eerste twee alinea's laat Dickens zijn verteller het simpele woordje "man" (of "men") wel vijftien keer herhalen. Zo'n mannetje mag dan een "muis" zijn, vale uniforme kleding dragen, in elkaar geschrompeld en oud en straatarm zijn, het is en blijft wel een "man", een *mens*. Maar let op: in de eerste regel van de derde alinea, waar hij ineens uit de anonimiteit wordt gehaald en wordt geïdentificeerd als Mrs Plornish' vader, daar wordt hij voor het eerst ook een "gentleman" genoemd. Dat begrip "gentleman" is bij Dickens vaak een eretitel, als hij hem tenminste niet ironisch gebruikt, zoals in *Great Expectations* bij Pip, of in *Little Dorrit* bij de bankroete William Dorrit.

Het is opmerkelijk hoe de auteur hier vanuit de beschrijving van een bepaald soort oude mannetjes geleidelijk aan één zo'n mannetje ook weer een unieke identiteit geeft. Het is "old Mr Nandy", de vader van Mrs Plornish uit Bleeding Heart Yard, en één van de vele personages uit *Little Dorrit* die in enigerlei betekenis van dat woord "gevangenen" zijn. En Mr Nandy is dan wel een "zangvogeltje", a "poor little reedy piping old gentleman", maar toch: een heertje. Hij heeft gewerkt "in what he called the music-binding business". Hij heeft hier niet nader gespecificeerde "great misfortunes" gekend. In zijn "legal Retreat", een prachtig ironisch eufemisme voor het Armenhuis, is hij "Old Nandy", maar in Bleeding Heart Yard spreekt men hem aan als "Old Mr Nandy". Dat is geen snobisme, maar de politesse van de armen.

In de bredere context van *Little Dorrit* is het een prachtige zij het ook wrange ironie dat deze oude heer, die in elk geval nog ten dele over zijn fysieke vrijheid mag beschikken, uiterst minzaam wordt behandeld door zijn "begunstiger", de *would-be* gentleman William Dorrit. Deze gaat er prat op de "vader" van de Marshalsea te zijn, waar hij al twintig jaar wegens enorme schulden gevangen zit en waar hij zijn eigen "great misfortunes" breed uitmeet. Minzaam parasiteert hij er op z'n medegevangenen en vooral op zijn jongste dochter, de "kleine Dorrit" naar wie de roman is vernoemd. Als we deze context mede in beschouwing nemen wordt de betekenis van de uit zijn verband gerukte passage nog wat dieper. Maar op zichzelf bezien is het natuurlijk een prachtige beschrijving van wat Dickens en zijn tijdgenoten dagelijks konden zien in de "thronged thoroughfares of the metropolis".

De "Marchioness"

Het derde voorbeeld komt uit *The Old Curiosity Shop*. Van dit boek wordt ten onrechte vaak het beeld geschetst van een voornamelijk over-sentimentele roman. Oscar Wilde meende dat men toch werkelijk een hart van steen moest hebben wilde men de sterfscène van Kleine Nell lezen zonder tranen in de ogen te krijgen . . . van het lachen. De scène in kwestie is het einde van Hoofdstuk 36. Dick Swiveller, een sympathieke flierefluiter, is als klerk in dienst by de advocaat Samson Brass, waar ook diens zuster Sally werkt. In de kelder bevindt zich een verwaarloosd sloofje, dat zelfs niet weet wat haar naam is of hoe oud ze is. Pikant is, vooral voor de impact

van deze scène, dat ze waarschijnlijk een onwettige dochter is van Sally en de gedrochtelijke schurk Daniel Quilp, één van Dickens' meest memorabele en fascinerende personages. De romantisch ingestelde Swiveller zal het meisje later "the Marchioness", de Markiezin, noemen.

De gehele passage, helaas te lang om hier uitvoerig te citeren, mag een absoluut hoogtepunt van engelstalig proza heten. De beschrijving van kindermishandeling en zinloos geweld (actuele onderwerpen!) is van een ijzingwekkend trefzekere schoonheid. We observeren vanuit het gezichtspunt van Dick Swiveller, "First peeping over the handrail, . . .". Wat in deze alinea wordt beschreven is ook mooi te zien op het plaatje van "Phiz" (Hablot K. Browne), één van Dickens' meest befaamde illustratoren. De kat rechts onderaan is inderdaad "a most wretched cat". Zelfs aan de bezem die op de vloer ligt zitten nauwelijks nog haren.

Wat men nooit goed op een plaatje zal kunnen weergeven, en ook niet in een film of serie, is de manier waarop Dickens bijvoorbeeld het haardvuur in de kelder beschrijft, namelijk als "a little thin sandwich". Wat een briljante vondst om in deze context van verhogering het vuur te vergelijken met een flinterdunne boterham—die het sloofje nog niet eens te eten krijgt. Het beeld wordt nog versterkt als we een paar regels verder lezen: "There was nothing that a beetle could have lunched upon". Hier zit hem de vondst in dat al te deftig menselijke en volstrekt niet toepasselijke "lunched", in plaats van bijvoorbeeld "gnawed" of "nibbled". Een heel mooie vergelijking is ook die van de koude aardappels die het meisje krijgt voorgeschoteld als "a dreary waste of cold potatoes, looking as eatable as Stonehenge". Dickens had net zo goed kunnen schrijven "as eatable as a stone". Maar dat zou natuurlijk *niet*

“net zo goed” zou zijn als “Stonehenge”, dat reusachtige, geheim-zinnige, bijna ongenaakbare maar zeker oneetbare monument uit de prehistorie. Het arme dienstmeisje krijgt in plaats van “bread” geen “stones” maar de ultieme steenklomp Stonehenge opgediend!

Als ze door Sally dreigend wordt toegesproken wordt “the small servant” eventjes nader gepreciseerd als “the girl”. En als Sally vervolgens een “great carving-knife” ter hand neemt wordt het spannend: wat gaat ze daarmee doen? Ze gebruikt het voorshands nog alleen om er “two square inches of cold mutton”, koud schapenvlees, mee af te snijden. Die pedante precisie—niet een “slice” of zelfs een “fragment”, maar zoveel (of weinig) vierkante centimeters—is ook weer meesterlijk gevonden. En Sally gebruikt tegen het meisje ook nog een “snijdende” juridische opmerking: zeg niet dat je hier nooit vlees hebt gehad.

Dat voorsnijmes blijkt vervolgens ook een opmaat naar de ongemotiveerd sadistische scène in de laatste alinea. Wanneer Sally begint te slaan, eerst met het lemmet van het mes, en dan nog eens met gebalde vuist, verandert er opnieuw even iets in de aanduiding van het personage dat tot nog toe vier keer “the small servant” werd genoemd en één keer “the hungry creature”: in dezelfde alinea waarin wordt vermeld dat Sally klaarblijkelijk “some extraordinary grudge” in haar “gentle breast”voelt, wordt haar slachtoffer ineens “the child”. Een naam krijgt ze nog niet, daar zal Richard Swiveller uiteindelijk voor zorgen, maar ze wordt aan de lezer subtiel maar toch aandoenlijk aangeduid als een kind, en wat later als een weerloos slachtoffer (“the victim”). Zelfs huilen doet ze “in a subdued manner”.

Waarom is dit nu zulk vreselijk indrukwekkend proza? Ten eerste is Dickens hier nergens sentimenteel. Bovendien voegt hij hier ook niet, zoals hij soms wel doet wanneer hij een onschuldige slachtoffer beschrijft, een moreel verheven beroep aan toe op de Coodles en Doodles van deze maatschappij, die zo’n misstand maar laten voortbestaan of er onkundig van zeggen te zijn. Iets beters dan dit heeft Charles Dickens zelden op papier gezet. Alles maar dan ook alles is “spot on”. In de BBC-serie uit 1994, met Peter Courteney als Quilp, komt “the Marchioness” niet voor. Zij is niet alleen één van Dickens’ meest aandoenlijke personages, ze is bovendien een tegenhanger van Little Nell, die wél een eigen naam en afkomst heeft. De scène is er helaas ook één van alle tijden.

De hoofdverhaallijn van *The Old Curiosity Shop*, over de pelgrimage van Kleine Nell met haar aan het gokken verslaafde grootvader (hoe actueel is ook dit overigens weer!) is van veel minder belang dan de uitbeelding van de wereld als één groot negentiende-eeuws equivalent van een play-station. Kaartspelers, kermisartiesten, poppenspelers, een rijdend wassenbeelden-museum, waarin Maria Stuart in mannenkleding ook vertoond kan worden als de populaire Lord Byron, het is een bonte rij van treffende beschrijvingen. En Daniel Quilp, Dick Swiveller en de “Markiezin” behoren tot Dickens’ meest geïndividualiseerde personages. Wie deze roman niet als een groots werk herkent heeft hem nooit echt goed gelezen.

Een geheimzinnig huwelijksmaal

Tenslotte nog iets lichtvoetigers. Mijn vierde en laatste passage komt uit *Our Mutual Friend*. Bella Wilfer, volgens veel critici Dickens’ meest succesvolle vrouwelijke personages, en ten dele gebaseerd op zijn minnares, Ellen Ternan, is die dag

getrouwd met John Rokesmith. Zij weet dan nog niet dat haar kersverse echtgenoot de verdronken gewaande John Harmon is, voor wie zij eigenlijk was voorbestemd. Zij had deze Harmon namelijk moeten trouwen volgens het opmerkelijke testament van diens vader, wilde de zoon een buitengewoon lucratieve vuilnisstortplaats erven. In deze scène, uit Hoofdstuk 4 van Boek 4, vieren ze in het geheim (dat is althans de bedoeling) hun huwelijk in een hotel in Greenwich, in het bijzijn van Bella's vader, hier "the cherub" genoemd. Met "the Archbishop of Greenwich" wordt de hoofdkelner van het hotel-restaurant aangeduid. Veel van Dickens' secundaire personages worden van treffende bijnamen voorzien, maar in *Our Mutual Friend* is bijna niemand wie hij zegt of lijkt te zijn.

De passage begint met een korte, grappige sfeertekening, weer zo'n treffend "vignette", ditmaal van een "romantische" jonge kelner. De interactie tussen hem en zijn baas, is bijna slapstickachtig. In de overigens uitstekende BBC-serie naar deze roman (uit 1998) komt deze scène ook weer helemaal niet voor. Er wordt gedaan alsof John en Bella hun zoveelste huwelijksdag vieren, in plaats van de dag zelf. Dit is onderdeel van het thema van verheimelijking en verdraaiing in *Our Mutual Friend*. Bella slaagt er niet in "matronly" te lijken. De jonge kelner doorziet wat er aan de hand is, en geeft op aandoenlijke wijze een authentieke uiting aan zijn gevoelens. De "Archbishop", die louter beroepsmatig (en zonder medegevoel) ingrijpt, begint een beetje te lijken op een echte, ongevoelige hoogwaardigheid bekleeder van de anglicaanse kerk.

Bella's opmerking dat "disguise is of no use" beschrijft heel raak een probleem dat de hele roman doordeesemt. In de laatste alinea "vermomt" Bella's vader, die thuis en op zijn stoffige kantoor weinig te melden mag hebben, zich als een typisch

“angelsaksisch” tafelredenaar. De “gentlemen” die hij zogenaamd toespreekt zijn jongetjes die buiten in de modder spelen. Zijn “gevoelens”, zegt hij, durft hij niet uit te spreken. We moeten eigenlijk wat meer weten over de psychologisch interessante vader-dochter verhouding die Dickens in deze roman schetst om hier goed tussen de regels door te kunnen lezen, maar het is wel duidelijk dat er opnieuw sprake is van “disguise”, en dat niet alleen ten overstaan van die aartsbisschoppelijke kelner.

Overigens is al in *Pickwick Papers* het gegeven dat “schijn bedriegt” een hoofdthema. Ook al wordt het daar nog luchtig en uiteindelijk optimistisch over de goede afloop van alle misverstanden en valse beschuldigingen behandeld, zelfs de zo harmonieuze Pickwick Club blijkt bij afwezigheid van haar grote leider te lijden onder “internal dissensions” (Hoofdstuk 57), en die leider zelf is niet gespeend van tamelijk neurotisch gedrag.

Dickens heeft voor het Engelstalig proza gedaan wat Geoffrey Chaucer deed voor de poëzie en wat William Shakespeare deed voor het toneel. Voor alle drie geldt in meerdere mate hetzelfde. Ze schreven voor een breed publiek en niet voor een kleine elite, ook al was Dickens’ publiek natuurlijk wel veel groter dan dat van Shakespeare en zeker dan dat van Chaucer in hun tijd. Net zoals zijn voorgangers gebruikt Dickens de humor niet alleen om de spanning te ontladen, maar ook om haar te verhogen, zoals we met name kunnen zien in het voorbeeld uit *The Old Curiosity Shop*. Hun intriges zijn meestal niet echt origineel, en hoe dan ook geconstrueerd, hun personages zijn echter van alle tijden gebleken, en hun stijl is tegelijkertijd die van het volk (Dickens had een minstens even goed oor als zijn middeleeuwse en Elizabethaanse collega’s), en origineel.

Iemand, ik meen dat het Multatuli was, heeft eens gezegd: “Als ik geen oren had zou ik niet kunnen schrijven”. Om Captain Cuttle tenslotte nog maar een keer te citeren: “I ain’t quite certain where that’s to be found, but when found, make a note of” (*Dombey and Son*, Hoofdstuk 19).

Dickens EN Nederland

Ton Vroom

Zeer tot onze spijt is Charles Dickens nooit in Nederland geweest. Weliswaar heeft hij Antwerpen bezocht en hield hij van Schiedams of Hollands, een drank die ook met enige regelmaat door zijn roman personages wordt genuttigd maar dichterbij is hij nooit geweest.

Nederland heeft zich daarentegen al vroeg sterk geïnteresseerd getoond voor Dickens, zij het ook op een wat schrale wijze. Vanaf 1837 zijn door diverse redacteurs zijn boeken vertaald bijna tegelijkertijd dat ze in Engeland werden uitgegeven. Echter, de uitspraken zoals Dickens deed tijdens zijn bezoek aan Amerika in 1842, zijn zondermeer toepasbaar op de situatie in Nederland: auteurs rechten werden niet betaald. Er waren nog geen internationale afspraken die zulks regelde. En dat zal hem geïrriteerd hebben. Want hoewel zijn boeken alhier op een grote populariteit konden rekenen, verdiende alleen de vertaler en de uitgever daaraan.

In 1836 en 1837 heeft het eerste stukje vertaalde Dickens in de Gids gestaan. Het gaat om een fragment onder de kop: Reisonntoetingen der Pickwickisten, *Uit de*

nagelaten Papieren van de Pickwick-Club.: ” Het onverwacht Bezoek. “Daar Mr Nathaniel Winkle in diepen slaap was gevallen, werd de rok, zonder dat hij het bemerkte, door den spraakzamen vreemdeling weder in de reiszak geborgen”, zo luidt de aanhef van het vertaalde fragment.

En dan gaat het fragment verder met het duel en de nasleep ervan. Wie gaat zoeken in *The Pickwick Papers* komt tot de ontdekking dat de vertaler uit 1837 er een potje van gemaakt heeft. Er wordt veel weggelaten en er is slecht vertaald. Terecht dat zo'n eerste kennismaking niet naar meer smaakte. In 1838 is een tweede fragment uit PP vertaald: *The Story of the Bagman's Uncle*. Daar kan hetzelfde over gezegd worden als over het eerste fragment.

De eerste vertaling die meer recht doet aan Dickens is de vertaling van *Nicholas Nickleby* door Hendrik Frijlink in het Leeskabinet. Méér in die zin dat slechts 20% van de tekst verdwenen lijkt. Het Leeskabinet was een tijdschrift dat per trimester uitkwam vanaf 1833, uitgegeven door Frijlink. Het noemt zich zelf: *Mengelwerk tot Gezellig Onderhoud voor Beschaafde Kringen*. In 1838 begint Frijlink met de vertaling van *Nicholas Nickleby*, in het Nederlands vertaald, te publiceren. De staalgravures van Phiz vervangt hij door lithografieën van de firma Backer die de prenten van Phiz daartoe nabootst. In tegenstelling tot Phiz doet Frijlink twee plaatjes op één bladzijde verschijnen. De lithografieën zijn naar hun aard minder scherp, zachter in tint, dan de staalgravures van Phiz en ook kleiner. Aan het einde van de roman publiceert Frijlink een lithografie van het portret van Dickens door Maclise zoals het ook door Chapman & Hall is uitgegeven. Overigens wordt het portret niet bijgevoegd in de tweedelige boek uitgave van *Nicholas Nickleby* maar als frontispice in de Frijlink uitgave van de *Pickwick Papers* in 1840. Naast dat portret geeft Frijlink een beschrijving van de persoon van Dickens die te aardig is om u die te onthouden. Vanwege het historische karakter van deze schets over Dickens is spelling en taalgebruik zonder wijziging overgenomen.

Charles Dickens door Hendrik Frijlink 1838

Deze humoristische schrijver, zonder twijfel de uitstekendste in dit *genre*, welke *Engeland* op dit ogenblik bezit, werd den 7den Februarij 1812 te Portsmouth geboren, welke zeestad uit hoofde van hare morsigheid en hare matrozen, in *Engeland* berucht is. Zijn vader, die ene ondergeschikten post bij de Marine bekleedde, moest dikwijls van verblijf veranderen, hetwelk op den levendigen geest en de opvoeding van zijnen zoon grooten invloed uitoefende.

In zijn tweede jaar kwam deze te *Londen*, en zes jaar later in eene andere zeestad, *Chattam*, waar hij van een Engelse geestelijke het eerste onderwijs ontving, hetwelk later te *Londen*, werwaarts zijn vader zich eindelijk voor vast met er woon vestigde, op eene goede school voltooid werd.

Charles onderscheidde zich reeds als knaap zeer voordelig; hij las zeer vroeg de beste Engelse romans, onder welke de humoristische hem bovenal bevielen, schreef treurspelen, en liet die door zijne speelmakkers vertoonen. Aldra, daar zijn vader alles behalve een rijk man was, genoodzaakt op eigen onderhoud bedacht te zijn, trad hij bij eenen advokaat in dienst, waar hij gelegenheid had zijne waarnemingszin aan de kluchtigste volkstooneelen te scherpen. Hier ontsloot zich voor hem het leven der laagste volksklasse in al deszelfs schakeringen. Doch zijn geest, die naar edeler

voedsel haakte dreef hem naar het Britsch Museum, waar hij zich twee jaren lang aan de ijverige studie der letterkunde overgaf, en zich in het snelschrijven oefende, met oogmerk, om zijne letterkundige loopbaan als medewerker aan een dagblad te beginnen.

Deze klasse van letterkundigen, die te *Londen*, wegens de groote schaal, waarop de journalistiek daar gedreven wordt, buitengemeen talrijk is, bekleedt in *Engeland* eene bijzondere plaats; en dit vak vordert, behalve de menigvuldigste kundigheden, de innigste bekendheid met het geheele nationale leven. Uit deze school zijn de eerste rechtsgeleerden van *Engeland* voortgekomen, en vele uitstekende schrijvers hebben bij deze bezigheid hunne voorbereidende studiën in de letterkunde gemaakt. Ook Dickens onderscheidde zich aldaar als verslaggever der geestelijke geregtshoven zoo voordelig, dat hij tot mederedacteur van the *Mirror of the Parliament* werd verzocht en aangesteld, welk blad de beste verslagen van de Parlements/debatten levert. Later werd hij bij *the Morning-Chronicle*, het hoofdorgaan van het tegenwoordige whig-ministerie Melbourne, bij uitsluiting geëngageerd, en dit blad bood hem deszelfs kolommen aan, tot mededeeling zijner korte schetsen, in welke hij het bonte gewoel der hoofdstad, met eene stoute, hand naar het leven, in scherpe omtrekken teekende. (*) Zij werden dan ook wegens de populariteit der onderwerpen met zoo veel bijval ontvangen, dat zij kort daarna als *Sketches of London*, met geëste teekeningen van G. Cruikshank, afzonderlijk werden uitgegeven. De buitengewone afrek, dien kort daarna het eerste stuk der door hem onder de naam van "Boz" uitgegevene *Posthumous Papers of the Pickwick-Club* (†) in *Engeland* en *Noord-Amerika* vond, verhief hem uit de afhankelijke betrekking van *verslaggever* in de rij der onafhankelijke *schrijvers*. In de *Pickwick-Papers* worden de avonturen verhaald van den heer Samuel Pickwick en zijne drie vrienden, die zich om hem in eene club, de arena van het maatschappelijk leven in *Engeland*, verzameld hebben. Pickwick is eene echt komische figuur, even als John Bull de representant is der lagere standen, zoo is hij het ideaal van een *gentleman* uit de middelbaren stand; een mengelmoes van goedhartigheid, berekening, grilligheden, zucht tot bevordering van algemeen welzijn, en bekrompenheid van geest. Met zijne vrienden heeft hij vele avonturen, die gelegenheid aanbieden, om het Engelsche leven, in al deszelfs rigtingen, op eene pikante wijze af te malen. Deze roman is een nieuw *genre* dat Dickens voor *Engeland*, het geboorteland van den zedekundigen roman, heeft geschapen, en men kan dit *genre* het echt komische noemen. De fijnste kennis van het leven en de menschen, het aandoenlijke en ernstige zoowel als het komische in al deszelfs graden, maken de schitterende eigenschappen van deze schrijver uit, wiens denkkraft, onbegrijpelijk schepend vernuft en snelle vordering tot den rang eens zelfstandigen kunstenaars hem tot een der merkwaardigste verschijnselen in de Engelsche letterkunde van onzen tijd verheffen. Zijne werken die men met waarheid echte volksromans kan noemen, zoals de Engelschen nog nooit tevoren hebben bezeten, verschaffen niet alleen het aangenaamste onderhoud, maar hebben bereids ook het grootste nut gesticht en eenen groten zedelijken invloed op alle standen uitgeoefend. Dickens verstaat meesterlijk de kunst, om onmiddellijk uit het leven van zijn natie en den tegenwoordigen tijd niet alleen de schitterendste partijen te doen uitblinken, hij plaatst ook de zwakke aan het licht van den spot, dien hij door een verzachtenden

humor beminneuswaardig maakt. Ook zijne wijze van uitdrukking is natuurlijk en eenvoudig, altoos nieuw, zonder de hoogste keurigheid en eenen gloed van poëzij te ontberen. Hij laat zijne personen vaak de taal der laagste volksklasse spreken, doch gaat nimmer de lijn der schoonheid of populariteit te buiten, iets waarover hem Bulwer en Marryat, ja zelfs Walter Scott, zouden kunnen benijden. Dickens in zijn nieuwste romans de baan inslaande van Smollett, Fielding en Goldsmith, overtreft al deze schrijvers door de echtopulariteit zijner stof, zijner voorstelling en zijner taal. Cruikshank en de pseudonyme "Phiz" (Seymour) ondersteunen door hunne originele teekeningen de buitengewone verspreiding zijner romans, die ten getale van 100,000 exemplaren in *Engeland* en *Noord-Amerika* verspreid zijn. De tweede uitgave van de *Pickwick-papers*, die in 1838 voor de eerste maal onder zijnen naam verscheen, wijdde hij toe aan zijnen vriend, den talentvollen dramaticus, advocaat en parlementredenaar Talfourd.

Zijne voetreizen door Engeland, Schotland, Ierland en een gedeelte van Frankrijk hebben zijne menschenkennis verrijkt; op dezelve wijze heeft hij, gewoon om met eigen oogen alles gade te slaan, de studiën voor zijne romans gemaakt. Sedert verscheidene jaren heeft Dickens zijn verblijf in London gevestigd; hij is een gelukkig vader van twee kinderen, echtgenoot eener dochter van W. Hogarth, een Edinburger, die eenige artikelen over de muziek geschreven heeft, en een boezemvriend van Scott was.

Dickens leeft met de meeste Londensche schrijvers op een vertrouwelijk voet, en vereenigt met zijnen reeds natinaal geworden roem een innemend voorkomen en hoogst beminneel karakter, en ook in gezelschap beveelt hij over den *humor*, die in zijne geschriften heerscht.

Zijne twee jongste romans zijn: *Oliver Twist, or the parish boy's progress*, de geschiedenis van een arme jongen die, na het overwinnen van ontelbare zwaarigheden, eindelijk zijn doel bereikt; en *the Live and Adventures of Nicholas Nickleby*, dat sedert anderhalf jaar een der beste artikelen in ons maandwerk heeft uitgemaakt (#).

(*) verscheidene dezer schetsen hebben wij bereids in ons maandwerk medegedeeld; andere zullen wij in onzen volgenden jaargang opnemen; doch de meeste zijn alleen voorhet Londensch publiek belangrijk, en zijn zo vol toespelingen op het leven in *Londen*, dat zij alleen door de inwoners van *Engelands* hoofdstad begrepen kunnen worden.

(†) Dit werk is ter perse bij den uitgever dezes, en zal binnenkort met de voornaamste platen van het origineel, in 2 delen worden uitgegeven.

(#) *Nicholas Nickleby* is te Londen in 20 maandelijksche afleveringen uitgegeven, waarvan de laatste op 1 October, het licht heeft gezien: men kan dus niet zeggen, dat wij met onze lezers lang naar het einde der historie hebben laten wachten; vooral daar het laatste nummer ons eerst laat in de maand October is geworden. Zonderling inderdaad is het, dat *Nickleby* aan den eenen kant met zooveel genoegen is gelezen, dat wij er een aanzienlijk aantal nieuwe abonnementen aan te danken hebben, terwijl ons aan de andere zijde allerlei aanmaningen is geworden om de voortzetting van dit artikel toch vooral (NB) te *staken*, met bedreiging dat *men anders het abonnement zou opzeggen!*

Het eerste portret van Charles Dickens in het Leeskabinet herfst 1839

Pickwick herlezend, uit: Reinaert op Reis van Menno ter Braak.

2010 is het jaar waarin The Pickwick Papers tot Book of Study is uitgeroepen. Dus is het interessant om eens stil te staan wat vroegere auteurs van dat boek vonden. In 1939 schreef ter Braak een aantal essays gebundeld in: Reinaert op Reis. Het kwam postuum uit in 1944, op 14 mei 1940 had ter Braak een zelf gekozen einde aan zijn

leven gemaakt, ondraaglijk leek hem de nazi bezetting toe. Ergens in '38 of '39 moet hij ziek zijn geweest, zo ziek dat het lezen hem tegenstond behalve toen hij aan de betere hand was om daarmee naar "de Avonturen van Pickwick" te grijpen in de vertaling van J. E. de Cock. Opmerkelijk daar ter Braak een meertalige lezer en criticus was. De reden voor het lezen in die vertaling geeft hij zelf: "Volgens de artsen, die ook met dit recept wel eenige ervaring zullen hebben opgedaan, is er voor reconvalescenten in een bepaald stadium geen betere lectuur dan de werken van Charles Dickens,,,,Ik zou dit boek nooit in het oorspronkelijk kunnen lezen; vanaf mijn gymnasiumjaren af vergezelt het mij in de Nederlandsche vertaling...Het heeft voor mij de gestalte gekregen *in* deze vertaling,..".

Evengoed is de Nederlandse vertaling geen bezwaar voor ter Braak om er een paar rake opmerkingen over te maken. Dickens mengt humor en romantiek. In sommige romans is dat mengprocédé ter Braak teveel zo niet in de Pickwick daar werkt het! Het is geen roman, maar een verhaal, dat half en half onwillekeurig te voorschijn komt uit een reeks samenhangende schetsen. Ter Braak maakt ook de vergelijking van Sam Weller en Sancho Panza, Hij stelt dat Pickwick en Weller dichter bij elkaar staan dan Don Quichotte en Panza en ook dat hoewel Sam Weller tot het gewone volk behoort hij zich toch gemanierd gedraagt. Daar waar Pickwick de ideale burger vertegenwoordigt Sam Weller de ideale kleinburger is en in die zin weinig gemeen heeft met het rauwe knechten volk waar Panza deel van uit maakt,

En passant vergelijkt hij de avonturen van Pickwick en zijn vriend met een Odyssee door het Engeland van de diligences en herbergen. Pickwick als Odysseus die manmoedig de schimmenwereld in de Hades van de schuldgevangenis.

Tot slot nog een citaat van ter Braak: "Om een ideaal figuur als Pickwick te kunnen creëren niet alleen, maar ook *volhouden*, honderden bladzijden lang, moet men wel een zeer merkwaardige constitutie bezitten. Zooveel menschenkennis en zooveel idealiserende humor dwars door elkaar! Zooveel bloederig en traanrijke intermezzi zonder consequenties! Het is een wonder, de Pickwick-sage, het is een wonder, dat een zoo fraai gelede wereld, waarin het medelijden met de armen en verdrukten nog allerminst den smaak van het bier placht te bederven, althans in de verbeelding van een Engelschman heeft bestaan."

The Dickensian en de Nederlandse Literatuur

In The Dickensian zijn met enige regelmaat publicaties verschenen die de relatie tussen Charles Dickens en de Nederlandse literatuur onder de loupe namen.

Daarnaast zijn er een aantal artikelen verschenen in The Dickensian die de ontvangst van Dickens zijn romans in Nederland hebben verkend.

Hieronder staan de gegevens van die publicaties. De Koninklijke Bibliotheek in Den Haag heeft ter inzage een complete verzameling van The Dickensian.

Dickens's Influence on Dutch Literature, by Ian F. Finlay; The Dickensian Volume LIII part 1 No 321. 1952

Dickens In Holland, by Dr. L. Verkoren (The Hague); The Dickensian Volume LV part 1 No 327. 1954

The earliest Dutch Translations of Dickens (1812-1870) An All-inclusive List; by Oscar Wellens; Volume 93 part 2 No 442, 1997

The Contemporary Dutch Critical reception of Dickens, by Oscar Wellens; The Dickensian Volume 99 Part 1 No 459, 2003.
 Dickens en Servaas de Bruin (1821-1901: two Unpublished Letters by J.P. van der Motten & Katrien Daemen- der Gelder; The Dickensian Volume 104 Part 3 No 476, 2008.

The Dutch Dickensian.

Ook in The Dutch Dickensian zijn artikelen gepubliceerd die de relatie tussen Dickens en Nederland aan de orde stellen. Om uit de veelheid maar enkele te noemen:

TDD volume IX, december 1987, No 18, waarin een uitvoerig artikel van de hand van Cees van Steijnen: Dickens in Nederland.

TDD volume XIII, december 1991, No 22: Er is in Nederland niet één auteur met wie je over Dickens kunt praten door Maarten 't Hart; Dickens, Frijlink en het Lees kabinet, de receptie van Charles Dickens in Nederland tot 1840 door Toos Streng.

TDD volume XIV, juli 1993, No 23: Dickens in the Netherlands door Bernt Luger.

TDD volume XV, december 1994, No 24 : Dickens vergezelt Van Eeden door G. van Suchtelen.

TDD volume XVI, december 1995, No 25: Een Kerssprookje, zijnde de eerste Nederlandse vertaling door Frijlink van A Christmas Carol.

TDD volume XVIII, juni 1998, No 31: Vincent van Gogh over Dickens door Cees van Steijnen

Charles Dickens zelf.

Nee, in Nederland is hij nooit geweest. In Household Words Volume XVI & XVII is een reportage over Holland verschenen "Down upon the Dutchmen" door Percy Fitzgerald Wel zijn er enkele brieven van zijn hand bewaard gebleven met correspondenten in Holland.

In een brief gericht aan A.C.Kruseman, 23 november 1857, waarin Dickens Kruseman bedankt voor de aan hem opgezonden Nederlandse vertalingen schrijft Dickens: “.. **and for the account you give me of the esteem in which I am hold in Holland.**”

A DROP OF COMFORT OR A POOL OF RUIN?

Alcohol in het werk van Dickens

Liesbeth van Aalst

‘Mrs. Harris,’ I says, ‘leave the bottle on the chimley piece, and don’t ask me to take none, but let me put my lips to it when I’m so dispoqed.’ (Martin Chuzzlewit)

Aldus Mrs. Sarah Gamp, ziekenverzorger, vroedvrouw en laatste verzorger van de afgestorvenen Overigens serveert zij de inhoud van de fles in haar theepot bij een

bezoek van haar imaginaire vriendin Mrs. Harris. Dit als dekmantel tegen de boze wereld, die het gebruik van gedestilleerd door de 'fair sex' ten zeerste afkeurt.

Teneinde hun zuivere imago in stand te houden, zien de dames zich genoodzaakt, op een slinkse wijze aan hun alcoholisch gerief te komen. Een veel toegepaste methode is, de gin te mengen met fruit, haverwortel (!), rozijnen specerijen en véél suiker. Nu heet het medicijn en kan het worden gebruikt na flauwtes, bij het ontvangen van schokkend nieuws en de hysterie die in de loop van een echtelijke ruzie leidt tot een 'highly spasmodic state'.

Mrs Gamp's propagal

'Lauk, Mrs. Bardell...see what you've been and done!' cries Mrs. Cluppins, when Mrs. Bardell is so forgetful as to fill the ladies' glasses after filling Sam Weller's. 'Ah, my poor head,' says Mrs. Bardell, adding that 'if she hadn't had the presence of mind to have done so, she must have dropped.'

Deze betreurenswaardige maar soms noodzakelijke hypocrisie kan echter achterwege blijven bij feestelijke bijeenkomsten waar de dames zich laven aan zoete wijn, port met suiker en likeur. Van de laatste was Curaçao een favoriet: 'zoet genoeg om vliegen mee te vangen' en sterk: 60%. Wijn, sherry, port, madera en brandy waren de dranken van de mannelijke midden- en hogere klassen, terwijl de vele biersoorten en goedkope rum veelal door de arbeidersklasse werden gedronken.

In de eerste helft van de negentiende eeuw vormde punch de succesvolle afsluiting van een ‘convivial evening’. Het creëren van punch was een ritueel dat men niet licht moet opvatten; het vereiste ernst en toewijding. Dickens zelf was er, naar men zegt, zeer bedreven in en de volgende beschrijving zal zeker gestoeld zijn geweest op zijn ervaring: ...I never saw a man enjoy himself amid the fragrance of lemon-peel and sugar, the odour of burning rum and the steam of boiling water, as Mr. Micawber did that afternoon. It was wonderful to see his face shining at us out of a thin cloud of these delicate fumes, as he stirred and mixed, and tasted...(David Copperfield).

Samuel Pickwick, dé belichaming van het warme, huiselijke Engeland van zijn tijd, roept als vanzelf bovenstaand beeld op van vrienden, genietend van elkaars gezelschap en een goed glas. De heer P. en zijn volgelingen zijn er om den donder niet vies van. Tussen de start van hun avonturen in een Londense taveerne en het laatste, rijkelijk bevoeide diner in Osborne’s Hotel, worden zij in maar liefst 23 Horeca gelegenheden gesignaleerd. En thee stond bepaald niet hoog op het verlanglijstje. Laten we wél wezen: er werd gepimpeld, bladzijde na bladzijde. En niet zo zuinig ook. En nu we het er toch over hebben, flessen drank worden meegevoerd op wandelingen en picknicks, waardoor zich ronduit onbetamelijke taferelen voordoen (ik refereer hier aan de heer P. die, na het drinken van milkpunch, laveloos wordt aangetroffen in een kruiwagen.) Om maar te zwijgen over de wangen die hij knijpt en zoent onder invloed van ‘animal spirits’ zoals Dickens dat pleegt te noemen. Ammehoela. Niks ‘animal’.

Ziezo, dit moest even; in het belang van een analyse die genadeloos alle kanten van de zaak belicht teneinde doorwrocht over te komen. Goed. Bovenstaand leidt tot de conclusie dat we hier te maken hebben met lieden die denken dat het leven een lolletje is. Ik waag me zelfs aan de stelling dat in dit –overigens zeer leesbare boek- de lezer wordt aangezet tot gehops onder de maretak (met alle vleselijke uitpattingen als eerder beschreven), het zingen in de buitenlucht en het drinken van alcohol met de misleidende naam milkpunch.

Is het niet verrukkelijk? Wie zou niet tijdens dit korte –en vaak harde- leven in de nabijheid willen verkeren van een Pickwick of Sam Weller, de grootste levenskunstenaars uit de literaire geschiedenis? Kijk, dat is de andere kant van het verhaal. Pickwick en kornuiten zouden, mét 99% van hun gentlemen tijdgenoten in ónze tijd tot alcoholisten worden bestempeld. Het oude credo: a bottle a day keeps the doctor away doet ons ijsen. Immers, ernstige deskundigen wijzen ons middels radio, tv en tijdschrift op de toegestane limiet van twee glazen wijn per dag (dames één a.u.b.) Slechts bij het navolgen van dit advies, zullen wij zonder enige moeite onze nakomelingen tot in het derde geslacht ten grave dragen en –gammel maar ongebroken- de twee en twintigste eeuw tegemoet treden. Maar dit terzijde. We dwalen af.

Dickens zelf stond bekend als matig drinker. Hij hield van Hollandse jenever op z’n tijd, dronk sherry en champagne om hem door zijn slopende theater werkzaamheden als manager en acteur te helpen en gebruikte in zijn laatste jaren ’s morgens een glas sherry met daarin geklopte eieren als oppepper. (De laatste combinatie zou nu de vraag opwerpen waaraan we ten gronde zouden gaan: alcohol- of salmonella vergiftiging.)

Ook de verschrikkelijke gevolgen van onmatig alcoholgebruik waren Dickens natuurlijk bekend. Massa alcoholisme arriveerde met het begin van de gemechaniseerde arbeid, toen steden verstikt raakten door overtollig geworden landarbeiders. De ellende waarin deze mensen leefden dreef hen naar de gin die-midden in de smerigste krottenwijken- werd aangeboden in de zogenaamde 'gin palaces'. Hel verlichte gevels vol ornamenten en grote ramen die een kijkje gaven in een elegant interieur met glanzend houtwerk en spiegels. Hier werd – naast de geïmporteerde sterke drank- Engelse gin verkocht tegen zeer lage prijzen. Deze gin werd gedestilleerd uit vuilnis, zaagsel en voden van katoen. Om de slechte smaak te verhullen, werden cayennepeper vermengd met rood lood en zwavelzuur dat arsenicum bevatte, toegevoegd. Dit gif was uiteraard op korte termijn dodelijk en werd 'blue ruin' genoemd naar de blauwe gelaatskleur van het slachtoffer in het laatste stadium.

In Barnaby Rudge beschrijft Dickens een losgeslagen bende die voor de deur van een geplunderd wijnhuis brandende sterke drank van de straat drinkt.

The Temperance Movement (onze Bond van Geheelonthouders) kon geen genade vinden in de ogen van Dickens, omdat zij het symptoom –de drank- aanpakten en niet nadachten over de oorzaak van het drinken namelijk de mensonwaardige leefomstandigheden die zo absoluut uitzichtloos waren dat tijdelijke vergetelheid de enige uitweg bood.

Alcohol in het werk van Dickens toont ons het Jeckill en Hyde karakter van de negentiende eeuw.

De voor ons onvoorstelbare wreedheid naar miljoenen kanslozen, resulterend in alcohol als zelfmoordmiddel en tegelijk –zeker in vroeg werk als de Sketches en de Pickwick Papers- de alcohol als sociaal bindmiddel dat ons volwassenen laat zien die ontroeren (en een beetje jaloers maken) door hun haast kinderlijke onschuld en eindeloos vermogen zich te vermaken in simpel samenzijn en spel. Het ingrediënt van onovertroffen humor tenslotte maakt het werk van de jonge Dickens tot een feest. Of, zoals Chesterton het eens uitdrukte: 'a scream of vivacity'.

En zonder die met gin gevulde theepot en de punchbowl (ietwat kleiner dan een wastobbe), zou er heel wat minder te genieten zijn in 'This Piljians Projiss of a mortal wale' says Sarey Gamp. En zij krijgt het laatste woord want ze mag dan een lellebel zijn die we niet graag beroepshalve aan ons ziek- of kraambed zouden zien, ze is tevens iemand die ons vertedert en smakelijk laat lachen. Ze zou onze buurvrouw kunnen zijn. Ze is van alle tijden en daardoor onsterfelijk. Ze is Dickens.

(Noot van de redactie: De inventarisatie van de kelder van Gad's Hill Place geeft aan dat Dickens naast vele ander flessen ook "16 bottles Hollandsche Genever Hoboken, deBie & Tarlay" had liggen. Deze lijst is opgesteld ten behoeve van de veiling van de inventaris op 13 Augustus 1870. Het merk werd in de 19de eeuw in Rotterdam gestookt.)

7 februari 2010, Haren Een verslag.

Zoals nu reeds 10 jaar geschiedt, kwamen de Dickens fans uit Haren ook nu weer bij elkaar in de bibliotheek om naast de Dickens Room te luisteren naar een voordracht over Charles Dickens. Meer dan honderd personen kwamen luisteren naar dhr. H. Muda die de tiende Dickens lezing voor zijn rekening nam. Het onderwerp: Dickens en Haren, was bij hem in veilige handen. Immers reeds zijn overgrootvader had zich in het jaar 1857 al met het lezen van Dickens bezig gehouden, een gedenkwaardig gegeven in welks licht het 850 jarig jubileum van Haren zich aangenaam mag koesteren. De Dickens Room verdiend enige aandacht. De vader van dhr. Muda had in zijn huis een kamer waarin uitsluitend boeken en memorabilia van Dickens voorhanden waren. Indien hij lust tot lezen of peinzen kreeg, trok hij zich gehuld in een 19de eeuwse Engelse huisjas, met bijpassende kalot, terug in zijn Victoriaanse kamer.

De heer Henk Muda als zijn vader in de Dickens Room

De inventaris van die kamer vormt de aankleding van de Dickens Room in Haren. U kunt het niet missen want overal in Haren staat het aangegeven waar die kamer zich bevindt. In de uitermate onderhoudende voordracht maakte dhr. Mude vermelding van het feit dat in de correspondentie gevoerd tussen Theo en Vincent van Gogh regelmatig Dickens en zijn boeken opduiken, de redactie zal daar aandacht aan gaan besteden. De boeken die de boeken kasten in the Dickens Room vullen, staan keurig gerubriceerd in een handzame catalogus, voor € 7,50 te verkrijgen in de bibliotheek. Tot slot dient nog vermeld te worden dat eigenlijk iedere rechtgeaarde Dickensian op deze gedenken waardige dag in de Dickens Room een glas rumpunch had behoren te heffen op de Immortal Memory!

When Found.....

Via www.alibris.co.uk benadert men de website van deze Engelse boek verkopers website. Daarop is een interessant boek in de aanbieding: 'The London Underworld in the Victorian Period, Authentic First Person Account by Beggars, Thieves and Prostitutes' door H. Mayhew e.a. Dit eerste en waarschijnlijk enige grootschalige social onderzoek naar de armoede van hen die aan de zelfkant van Londen leefden, is nu weer uitgebracht in een modern jasje. Tussen 1850 en 1860 onderzocht, ondervroeg Henry Mayhew e.a. diegenen die in de sloppen leefden, onder de bruggen sliepen, vage bedelachtige beroepjes uitoefenden. Hij stelde het te boek in vier delen die een schat aan informatie over de onderkant van het Londensche leven geven. Wie waren de Chimney-Sweeps, de Crossing Sweepers? The Ballad Men, the Nancy's, the Street Sellers & the Costermongers? Het staat allemaal uitgebreid te lezen in: London Labour & The London Poor; cyclopædia of the condition and earnings of Those that will work, Those that cannot work & Those that will not work. The London Underworld is daar een heruitgave van, kosten rond €15 plus verzenden.

Op www.ebay.co.uk staat met enige regelmaat een complete uitgave van the Pickwick Papers te koop in de 'original wrappers'. voor het eenvoudige bedrag van maar £4000 nee, u vergist zich niet drie nullen! Hetgeen betekent dat een stapel papier, het is oneerbiedig maar toch, die ooit voor £1 gekocht kon worden nu vierduizend keer zoveel waarde heeft. Als we dat vergelijken met de prijs van een pint bier, zie Oliver Twist het plaatje dat hij weer door Bill Sikes en Nancy van de straat geplukt wordt: 3d. Nu kost een biertje, a pint of mild & bitter, drunk on the premisses £2.50 hetgeen, uitgedrukt in oude ponden, een prijsstijging van 200 maal betekent. Bedrukt papier, mits bedrukt met wereldfaam is dus een goede belegging.

Agenda

Zaterdag 13 maart bijeenkomst in Kraantje lek 15.00, Om 16.00 zal Ton vroom een voordracht met lichtbeelden houden over : Illustratie & Illustratoren in de werken van Charles Dickens.

Annual Conference of the Dickens Fellowship van woensdag 21 juli, aankomst, tot en met maandag 26 juli 2010, vertrek, in Eastbourne: zie website www.dickensfellowship.org.conference2010/htm

Twee Luie Leerlingen

Door Uwe Steinhäuser

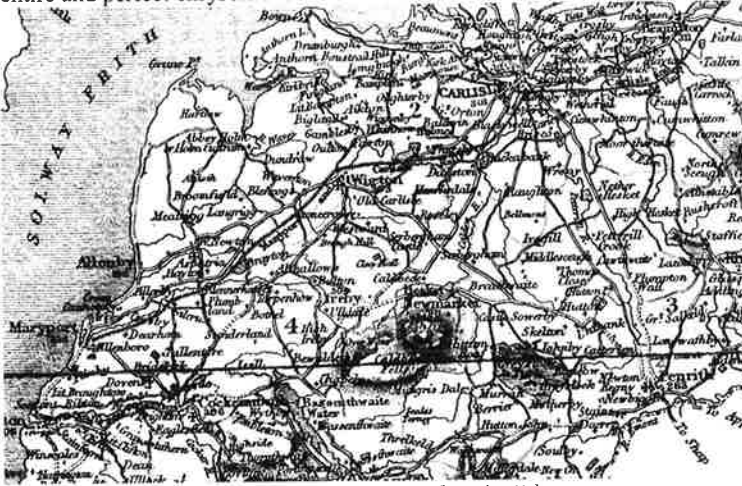
Naast zijn grote romans heeft Charles Dickens ongelooflijk veel kleiner werk geschreven. Soms zijn dat zomaar verhalen of kerstvertellingen maar er zijn ook stukjes bij die bij nader beschouwen méér zijn dan alleen maar een aardig stukje proza. Zo is er het verhaal dat in 1857 in Household Words in vijf delen, in vijf opeenvolgende weken, verscheen: "A Lazy Tour of Two Idle Apprentices." Het verhaal is door Dickens geschreven samen met Wilkie Collins. Collins was op dat moment zijn naaste medewerker in Household Words. Maar dat was niet de primaire reden om samen een verhaal te schrijven. Dickens had een jaar achter de rug met stormachtige ontwikkelingen en hij moest er even uit. Hij had Little Dorrit beëindigd, Gad's Hill Place gekocht, heel veel energie gestopt in opvoeringen van "The Frozen". En met name dat laatste was hem niet in de koude kleren gaan zitten. Eerst waren er de zéér gezochte opvoeringen in Tavistock House geweest, met vrienden en familie voor vrienden en familie. Er was veel meer vraag naar plaatsen dan dat zijn huis theater in kon voorzien. En toen overleed Douglas Jerrold, een oude vriend van hem, die een tamelijk berooide weduwe achterliet. Dickens ging zich inzetten, iets wat hij vaker en met veel verve altijd deed, om de weduwe financieel te helpen. Gebaseerd op het grote succes van "The Frozen Deep" zocht hij theater ruimte om door opvoeringen van dat toneelstuk fondsen bij elkaar te brengen om mevrouw Jerrold te steunen. Maar dan konden zijn gezinsleden, Katy en Mamie en Georgina niet meer kunnen optreden, voor de echte theaterwereld waren hun stemmen te klein. En dus werd er gezocht naar vervangende toneel speelsters die gevonden werden in de personen van moeder en dochters Ternan. En zo begon wat de rest van zijn leven Dickens op een uiterst indringende wijze zou bezighouden

De Tocht.

Dickens wilde verstrooiing, liefst in verre vreemde streken, in hoge bergen of onbekende dalen. Maar die zijn ver weg en het gewone werk, Household Words moest ook doorgaan. Dus werd er gekozen voor Engeland. En gingen Charles Dickens en Wilkie Collins op stap richting Carrock Fell omdat die streek in Cumberland erg afgelegen en daardoor dus avontuurlijk was. Geïnspireerd door William Hogarth, waar beiden zeer van gecharmeerd waren, gaven ze zichzelf een nieuwe naam: Collins werd Francis Idle en Dickens Thomas Goodchild. Het was ook hun idee om op Hogarthiaanse wijze verslag te doen van hun tocht, ieder een deel dat tezamen één verhaal zou opleveren.

Francis Goodchild over zichzelf: "Goodchild was laboriously idle, and would take upon himself any amount of pains and labour to assure himself that he was idle; in short had no better idea of idleness than that it was useless industry." Thomas vindt van zichzelf: "Thomas Idle on the other hand, was an idler of the unmixed Irish or Neapolitan type; a passive idler, a born-and-bred idler, a consistent idler, who

practised what he would have preached if he had not been to idle to preach; a one entire and perfect chrysolite of idleness

Kaartje uit Dickens's tijd

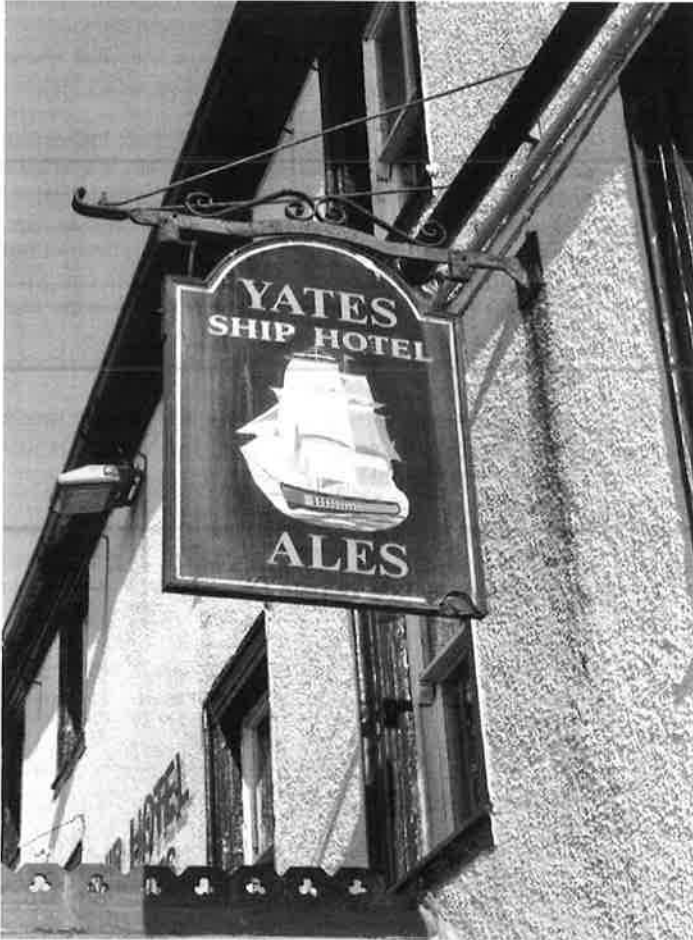
Per trein richting Cumberland, de knapzak op de rug, op weg naar avontuur weg van de beslommingen van alle dag. Het is vermakelijk om het hele verhaal te lezen: triviale gebeurtenissen die worden afgewisseld met kryptische opmerkingen. Een voorbeeld:

“It is no trouble Tom , to fall in love” said Goodchild shaking his head. “It’s trouble enough to fall out of it, once you are in it,” retorted Tom. “So keep out of it altogether. It would better for you if you did the same.

“Mr. Goodchild, who is always in love with somebody, and not unfrequently with several objects at once, made no reply.”

En zo gingen Francis Goodchild & Thomas Idle op stap, elkaar amuserend met geestige conversatie, eerst naar Carlisle vandaar verder naar Wigton om vandaar per koets verder te reizen naar Hesketh Newmarket om the Carrock Fell te beklimmen. Bij die beklimming in storm, mist en regen verstuikt Collins zijn enkel. Dickens wandelt vanaf dat moment vooral alleen. Van de Fell naar Allonby, een vergeten vissersplaatsje. Daar bleven ze een paar dagen. Citaat uit Household Words “There is the sea, cried Mr. Goodchild, pointing out of the window; and here” pointing to the lunch on the table “are shrimps. Let us-“ here Mr. Goodchild looked out of window, as if in search of something, and looked in again,- “let us eat them.

NB. Het is nog steeds mogelijk om in hetzelfde etablissement waar Dickens en Collins vertoefden garnalen te eten en whiskey, zoals dat toen geschreven werd, te drinken.

Doncaster

Het einde van de tocht, de terugreis leek van te voren nog niet vast te staan, alhoewel zich in het hoofd van Dickens ongetwijfeld een bepaald scenario had vastgezet. Tijdens de tocht zou zich dat openbaren.

Via Lancaster, waar Dickens de gevangenis-bezoekt met bijzondere aandacht van hem voor de executie plaats gaat de tocht naar Doncaster. Niet dat Doncaster, in de buurt lag, het lag en ligt in York W.R. Maar in de week van 15 september worden daar paardenrennen gehouden. Het hele stadje staat dagen op zijn kop vol met drinkende en zingende, zo niet erger, mensen.: in 1803, his majesty's plate of 100 guineas was transferred hither from Burford; and in 1826, a sumptuous edifi was erected for the accomodation of the frequenters of the races which are held annually

in September. En er worden door reizende toneel gezelschappen voorstellingen gegeven. Geheel toevallig is daar ook het gezelschap waarin de familie Ternan speelt, zo ook Ellen. Zo'n toeval is te mooi om waar te zijn. Dat vindt Dickens ook en het geeft hem aanleiding tot een bijzondere ontboezeming in het laatste van de vijf afleveringen van The Lazy Tour:

"Mr. Goodchild would appear to have been by no means free from lunacy himself at 't' races" though not of the prevalent kind. He is suspected by Mr. Idle to have fallen into a dreadful state concerning a pair of little lilac gloves and a little bonnet that he saw there. Mr. Idle asserts, that he did afterwards at the Angel, with an appearance of being lunitically seized, some rhapsody to the the following effect: O little lilac gloves! And O winning little bonnet, making in conjunction with her golden hair quite a Glory in the sunlight round the pretty head, why anything in the world but you and me!"

Het verhaal gaat verder om via verwijzingen naar Duizend en één Nacht weer bij de handschoentjes terug te komen:

"that I, within the barouch, loving the little lilac gloves, the winning little bonnet, and the dear unknown-wearer with the golden hair, may wait by her side for ever to a Great St. Leger that shall never be run!"

Aldus Household Words 31 October 1857.

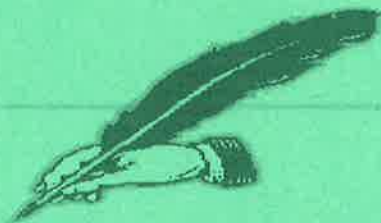
Ellen Ternan had blond haar, het was geen toeval dat Dickens van Carlisle via Lancaster naar Doncaster ging: een ingewikkelde reis. In Doncaster verbleven Dickens en Collins in The Angel. Op 22 september waren ze weer in Londen. Tussen 3 October en 31 October kwam in vijf afleveringen in Household Words The Lazy Tour uit.

Op 11 October laat Dickens met boekenkasten zijn kleedkamer, waar hij vanaf dat moment alleen zal slapen, afsluiten van de echtelijke slaapkamer.

1857	Charles Dickens & William Lohan Esq	£ 1 0
Sept ^r 9	Lunch 1/6 Beer 1/6 Wine 1/6 Whiskey 1/6	9 -
	Dinner 5/- Tea 3/- Brandy 8/- Liqueurs 2/-	9 2
10	Breakfast 1/4 Brandy 1/6 Liqueurs 1/6	16 8
11	Breakfast 1/4 Lunch 1/6 Port 1/6	5 -
11	Mr. B. Harrison Esq	
	Beer 1/6 Brandy 1/6 Whiskey 1/6	3 -
	Wine 2/- Beer 1/6 Water 8/-	3 8
	Wine 1/6 Water 1/6 Liqueurs 1/6	3 -
	Whiskey 1/6 Wine 1/6	5 -

Rekening uit Yates Ship Hotel

Van de redactie.

In The Dutch Dickensian worden, ter beoordeling van de redactie, artikelen opgenomen die betrekking hebben op:

Leven en Werken van Charles Dickens

Tijdgenoten die raakvlakken hebben met Charles Dickens.

Onderwerpen die licht doen schijnen op de tijd waarin Charles Dickens leefde.

Boekbesprekingen van oude of nieuwe uitgaven alsmede recensies van uitbeeldingen van werken van Charles Dickens op DVD etc.

Zowel artikelen geschreven in de Nederlandse taal alsmede in het Engels kunnen worden geplaatst.

Het email adres van de redactie is thedutchdickensian@gmail.com

Guus Landtsheer: aadel@wxs.nl

Het postadres van de redactie is: Goldhoorn 17, 9684 XP, Finsterwolde.

Van de artikelen.

Artikelen dienen bij voorkeur als een platte tekst of neutraal Word bestand, zonder opmaak, te worden aangeleverd. Voetnoten dienen aan het eind van het artikel te worden geplaatst. Suggesties voor bijbehorende illustraties zijn ter beoordeling van de redactie.

Van de verschijning.

The Dutch Dickensian verschijnt vier maal jaarlijks, zoveel mogelijk voorafgaande aan de bijeenkomsten van de leden van de Haarlem Branch.

Van de auteur- en andere rechten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens bestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enigerlei wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door foto kopieën, of enige andere wijze of manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

